

Roma

Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Roma häd näng doo bä habong do hã, Paw-Ro ma erih do hahỹỹh

¹ Paw-Ro, Kristo Jesus karom ỹ ti hỹỹh. Hã ỹ P'op Hagä Do h'yyb däng, Jesus mejũũ do ỹ bahadoo hyb n'aa. Tsyt hẽ ỹ P'op Hagä Do asëew däk, ta panyyg hanäm do panäg n'aa ỹ bahadoo hyb n'aa.

²⁻⁴ Ta T'aah, Jesus Kristo, er Wahë N'aa ky n'aa né hẽ ta ti panyyg hanäm doo. Jesus kajaa do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk paa ta ti ta panyyg hanäm doo. Tak'ëp hanäm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo Jesus bahado däk noo gó, Dawi panaa né paa tii. P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do na-ããj hẽ Jesus, P'op Hagä Do Sahee, tak'ëp hanäm do metä wät. Dejöp do mahang Jesus ganä wät do hã tametä wät tii. ⁵ Jesus hyb n'aa P'op Hagä Do ky enyym wë ỹỹ. Ta hyb n'aa, hã ỹ taban'oo däk na-ããj hẽ Jesus mejũũ do ỹ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ỹ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kä. ⁶ Ti sa wób né hẽ bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, Jesus Kristo karapee rabahadoo hyb n'aa. ⁷ Ỹ edëng bë sahõnh hẽ, panang Roma häd näng doo bä habong doo, P'op Hagä Do kamahñn doo, P'op Hagä Do naëej wät doo, tsyt hẽ ta wë bë babok hyb n'aa. Ỹ karën P'op Hagä Do er Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa

Jawyk Do na-ãäj hẽ ky en'yym bẽ hã. Ý karẽn
baad ub Kristo bẽ rah'yyp en'yym.

⁸ Pooj jé ÿ ky däng do hahÿÿh: Jesus Kristo häd gó, P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do hã ÿ j'aa etsë, jé pad'yyt hẽ badäk hahÿÿ bã rabaher'oot do hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagä Do hã bẽ h'yy ka'eeh. ⁹⁻¹⁰ Bẽ ÿ ky n'aa etsëẽ had'yyt hẽ. P'op Hagä Do hapäh ÿ ky n'aa etsëẽ bẽeh. Ta wẽ t'öp hẽp ÿÿ gó naa ÿ moo wät, ta T'aah ky n'aa ÿ maher'ood hõm. Ta hã ÿ ky n'aa etsëẽ, takarẽn bã tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bẽ ÿ bahehëen hyb n'aa. ¹¹ Ta ti ÿ wén her'oot, tak'ëp ÿ karẽn do hyb n'aa bẽ ÿ bahapäh, P'op Hagä Do Sahee hã hana doo me bẽ ÿ masa hyb n'aa baad bẽ h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: Ý karẽn bẽ ÿ h'yyp en'yym, baad ÿ h'yy ka'eeh do bẽ bahapäh bã. Ý karẽn na-ãäj hẽ ÿ bẽ h'yyp en'yym bẽ h'yy ka'eeh doo me, séd demuun ër h'yyp tsebé hyb n'aa kã. ¹³ Wakãn haa hedoo doo, ÿ karẽn bẽ bahapäh, hajõõ nuu me paa ÿ h'yyp däng bẽ ÿ bahehëen, baad Kristo hã bẽ panang buuj wób rah'yyp ka'eeh ÿ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ÿ bad'oo do paa hadoo. Hajõõ nuu me ÿ paa h'yyp däng bẽ ÿ bahehëen paawä, dooh ÿ haja nä bã wẽ ÿ ahõm bã. Ti anyy had'yyt hẽ ÿ tahewaata doo.

¹⁴ Hã ÿ kamejõ däk, sahõnh hẽ sa hã Kristo ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa, panang bã haj'eenh do rado bã, daap habong do rado bã, ma kamet'ëek do rado bã, ma kamanet'ëeg do rado bã na-ãäj hẽ. ¹⁵ Ti hyb n'aa, tak'ëp ÿ h'yyp hedoo, bẽ hã na-ãäj hẽ Kristo ky n'aa hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa,

bëeh, Roma bä haj'eenh do hä.

¹⁶ Dooh ÿ nu mebyy bä Kristo ky n'aa hä. Ý wén nu manebyng, ta ky n'aa hä kametä däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hejój. Ta tii me tabed'ëep sahõnh hẽ Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Pooj jé dó tabed'ëep Judah buuj, tii bä tabed'ëep na-ããj hẽ Judah buuj nadoo doo. ¹⁷ P'op Hagä Do hejój né hẽ ti ta ti ÿ wén her'oot, Kristo ky n'aa hanäm do metëeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, jããm hẽ Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Jããm hẽ edëb had'yyt da, jé ta hä h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”,* näng kerih doo.

¹⁸ Hÿ pong jé naa P'op Hagä Do metëeh takawa-jããn sahõnh hẽ ta panyyg kanadah'eeh do sa wë, nesaa do moo heb'ook do sa wë na-ããj hẽ. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me. ¹⁹ P'op Hagä Do rajãã da ta tii, rahapäh do hyb n'aa paawä P'op Hagä Do hä ji hapäh doo, sahõnh hẽ sa hä P'op Hagä Do metä wät do hyb n'aa. ²⁰ Badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, P'op Hagä Do pehuuj wät do hä takametä däk P'op Hagä Do hä ji nahapäh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahõnh hẽ sa bahãnh ta kabaj'aa do na-ããj hẽ kametä däk ÿ hanäng péh. Tamo haj'aa hä ji h'yy ganäng hyb n'aa ta hä. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bä ji ky hado bä, “Dooh P'op Hagä Do ÿ hapëe bä”, ji noo bä. ²¹ Rahapëe né paawä P'op Hagä Doo, dooh rawehëe bä ta hä, dooh na-ããj hẽ raj'aa etsëe bä ta hä tanoo do hyb

* **1:17** Habakuk 2.4

n'aa sa hã. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newë däk. Doo rah'yy kadawuung wäd bä baad hadoo do hã. ²² H'yy genäh redoo né paawä sa hã hẽ rahegãã bä, h'yy gatema padäg. ²³ Doo rakarën wäd bä rawehëë bä P'op Hagä Doo, kabaj'aa doo, hawäd had'yyt doo. P'op Hagä Do rahyb n'aa eréd hõm, tii bä kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hã, taw'ëëd heen n'aa hã, ta babo n'aa heen n'aa hã na-ããj hẽ rah'yy kawereem kãn, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

²⁴ Tii hyb n'aa kä P'op Hagä Do anoo nesaa doo, tak'ëp nu meby n'aa näng do sa h'yyb tym tak'ëp karën do ramoo bok sa hã hanäng doo me. Sa hub, sa hã hanäng doo, baad nado wäd ran'oo bä, tak'ëp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hẽ ramoo bok do hyb n'aa. ²⁵ Rahyb n'aa eréd hõm P'op Hagä Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'äät ub doo, tii bä daap hadoo do hã rah'yy kawereem däk, P'op Hagä Do pehuuj wät do rawén hyb n'aa jewyyg kãn. P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ mo haj'aa näng doo, dooh rahyb n'aa jewyyg wäd bä —ti né hẽ paawä ji j'aa etsëë had'yyt doo. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ääts hẽ.

²⁶ Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa näng doo, ramoo bok hyb n'aa kä sa h'yyb tym tak'ëp karën doo da. ÿÿj sii hẽ reréd hõm baad hadoo do sa patug wë rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. ÿÿj wób ÿÿj wë rababoo däg kãn. ²⁷ Tii d' na-ããj hẽ ajyy wób rabad'oo. Reréd hõm sa ÿÿm wë rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. Tak'ëp rah'yy karën ajyy wób wë rababok. Tak'ëp nu meby n'aa näng do ajyy wób

ramoo bok ajyy wób sa sii. Ti hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do säm.

²⁸ Tii d' had'yyt nado. Rakanarēn do hyb n'aa P'op Hagä Do rabahapäh, ramakyys do hyb n'aa P'op Hagä Do hä ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newēē hyb n'aa, nu meby n'aa näng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kä. ²⁹ Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'ëp rakarēn nesaa do ramoo bok ta wób sa hä. Sa h'yyb karēn do jawén rababok. Tak'ëp raky nes'aa däk. Tak'ëp ta wób sa ma rahyb n'aa jewëts däk. Ta wób wë rakarēn rakamaj'ĩ. Sa h'yyb gó had'yyt hē kaj'õök do bawät. Rakarēn rawad'ii had'yyt hē ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hē ta wób sa wë. Ta wób na-ããj hē ranu mer'oot. ³⁰ Ta wób raky n'aa rejãã. Tak'ëp rakamajë däk P'op Hagä Do wë. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejãã, ta wób rarejãã. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newëē nyy da nesaa do ramoo bok. Dooh raky dahé bä sa yb, sa yñn. ³¹ H'yy gatemah. Ky keh'yýt. Dooh rakamahän bä ta wób. Dooh rat'yyd mehĩn bä ta wób. ³² Rahapëē né paawä dajëb hä P'op Hagä Do ky n'aa etyy ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bä ta tii. Tii d' had'yyt nado rabad'oo. Taw'ããts hē na-ããj hē sa hä, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bä.

2

*Sahõnh hē badäk hahỹỹ bä habong do P'op Hagä
Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahỹỹh*

¹ Bëeh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'ooh do bë ky n'aa etyy. Ti hadoo né hë, dooh da bë kyy pé P'op Hagä Do matym gó ji taky n'aa etyy noo gó. Ta wób bë ky n'aa ety bã, bë daaj hë né hë bë ky n'aa ketyy, bë na-ããj hë bë moo bok do hyb n'aa ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. ² Èr hapäh, daap hë hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do moo b'ook doo. Tahapäh do hyb n'aa taky n'aa etyy sahõnh hë. ³ Ti hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bëeh, nesaa do moo heb'ooh do ky n'aa etyy doo, bë na-ããj hë bë moo bok ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa, dooh né da bë kedëeb bã bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh. ⁴ Bë makyys apäh tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do bë wë, ji tahyb n'aa b'aaah doo? Doo tagah'ood bã bë hã, bë wë tawén ky enyym, ta wë bë h'yy kawareem hyb n'aa paawä ta hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä? ⁵ Bë nabuj keh'ũũm do hyb n'aa, bë h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ããj hë, bë an'oo bã tak'ëp bë P'op Hagä Do rejãã da takawajããn noo gó, sahõnh hë tanes'õõs doo me P'op Hagä Do ky n'aa etyy do kajaa bã kä. ⁶ Rabad'oo do pénh da P'op Hagä Do anoo da ta sãm sahõnh hë sa hã. ⁷ Ti anäng tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hã hana do gada doo, ta wë rakaweh'ëeh gad'aa doo, h'yyb nadajëp do ragadoo rakarën doo. Ta tii hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerét doo me baad hadoo do ramoo boo had'yyt hë. Ta ti hedoo do sa hã P'op Hagä Do anoo da edëb had'yyt do ta pa. ⁸ Ti anäng ta wób. Sa hã hë ub rahyb n'aa newëë tii. Baad hadoo do P'op Hagä Do her'oot do raty n'aa ges'yyk. Nesaa do

jawén rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawaj'ãän gó tak'ëp P'op Hagä Do rejãã da. ⁹Tak'ëp rabahoop da sahõnh hê nesaa do moo heb'oooh doo, Judah buuj pooj jé,* Judah buuj nadoo do na-ãäj hê. Tak'ëp baad nadoo do adäng da sahõnh hê sa hã. ¹⁰Sahõnh hê baad hadoo do moo bok do hã, tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do anoo da. Rakawehëë däk da P'op Hagä Do matym gó. H'yyb näm do P'op Hagä Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wät do hã tabad'oo da tii, tii bä Judah buuj nadoo do hã na-ãäj hê. ¹¹Dooh P'op Hagä Do asëew bä ji mahang. Judah buuj ji do bä, Judah buuj ji nado bä, sét né hê ji ta hã.†

¹²P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do nahapäh do nesaa do moo b'ook doo, dawëë da rababoo had'yyt hê P'op Hagä Do mahãnh, ta ky n'aa jaw'yyk do dooh né paawä rahapëë bä. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hapäh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa etyy da sa hã. ¹³Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maa new'ëp do nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do tii, baad hedo padëëk do ta matym gó. ¹⁴Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do nahapäh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, dooh paawä rahapëë bä ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tii da ta see pé

* **2:9** Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do rahapäh do hyb n'aa né paawä, dooh raky dahé bä.

† **2:11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa.

noo gó rawén d'oo, sa h'yyb sa hã mejũũ do hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ramoo bong bã, rametëeh tii hã, ti anäng né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do sa h'yyb gó. Sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hã hë, baad nadoo do ramoo boo bã. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newëe do metëeh da sa hã, baad tado bã, baad tanado bã rabad'oo do paah. ¹⁶ Ta tii d' tabawät sahõnh hë ji h'yyb gó ji jejën do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagä Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanäm do ŷ maher'ood hõm do hã metëeh.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Bë m' Judah buuj, bë wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã bë daap yyp. P'op Hagä Do bë hapäh do hyb n'aa bë h'yy kasab'ee. ¹⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ma kametëek do hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do bë bahapäh, tak'ëp baad hadoo do bë bahapäh na-ãäj hë. ¹⁹ Ty temah do sa h'yyb mahũũm n'aa hadoo bëeh, bë hã péh.† Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bëeh, bë hã péh. ²⁰ P'op Hagä Do nahapäh do hã bë metëeh baad hadoo doo. Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë hapäh do hyb n'aa, sahõnh hë bë bahapäh, sahõnh hë baad hadoo do bë bahapäh na-ãäj hë. Ti hyb n'aa, nahapäh doo, karapee hadoo do sa ma matëg hadoo bëeh. ²¹ Ti hyb n'aa kä, hëd n'aa bë hã hë bë ma manetëek, ta wób ma metëek do bëeh? Hëd

† **2:19** Judah buuj nadoo do ramaneëenh “ty temah doo”. P'op Hagä Do karën paa Judah buuj rah'yyb mahũũm Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'yyb mahũũm n'aa bëeh, Paw-Ro wén näng.

n'aa bē bets'ëek, ti bē baher'oot ta wób nets'ëek?
²² Hēd n'aa bē ŷŷm nadoo do sii bē beŷŷh, sa ŷŷm nadoo do sii ranaŷŷh ta wób bē maher'ood bā? Hēd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hā hanāng do bē bets'ëek, tak'ēp kabarii ganen'aak do bēeh? ²³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk do hā bē h'yy kasab'ee, ti hadoo né hē, dooh bē wehēē bā P'op Hagä Doo, bē ky nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁴ Ta tii d' bē bad'oo do hyb n'aa, bē hā kametä dāk hahŷ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii dāk doo: “Bē hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejã P'op Hagä Doo.”§

²⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk do bē ky dahé bā, tii bā taw'ãäts hē né hē ji masuuj noo byyh ji gahök doo, P'op Hagä Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. Hŷŷ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky nadahé bā, ji masuuj noo byyh kahög hōm né paawä, dooh ji P'op Hagä Do gado bā. Masuuj noo byyh kanehök do hado dāk ji tii bā, Judah buuj né paawä ji. ²⁶ Hŷŷ kä, ta wób, Judah buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehök doo, ramoo boo bā P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo, tii bā sa masuuj noo byyh kehök do hadoo rabahado padëek tii, P'op Hagä Do hā. P'op Hagä Do gadoo né da tii. ²⁷ Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahög né paawä, bē da taky n'aa etyy P'op Hagä Do matym gó. Bē tawén ky n'aa etyy da, bē ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, bē hapëē né paawä ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, anyy né paawä bē hā na-

§ 2:24 Isajas 52.5, Esekijew 36.22

ãäj hē ji masuuj noo byyh kahōk do heen n'aa. ²⁸ Ta ti ŷ wén her'oot, dooh Judah buuj heh'äät ji do bä P'op Hagä Do matym gó, jáãm hē j'ooj madäk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do hã: Dooh j'ooj madäk doo me ji masuuj noo byyh kahōk do tado bä tii. ²⁹ Jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karēn do moo wät doo, ti né hē Judah buuj heh'äät doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hã ji tah'yyb wareem däk doo, ti né hē P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät doo. Jáãm hē j'ooj madäk doo me tamejũ doo da ji masuuj noo byyh ji gahōk doo, dooh ta karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do tado bä. Ta wób raganado bä né paawä ta ti hedoo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karēn do moo wät doo.

3

Dooh P'op Hagä Do ky kahỹỹd bä taky däng do hã ky n'aa hahỹỹh

¹ Nyy d' ŷ hanäng pé ta tii hã?* Daap hē g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asëew hōm ta wób sa mahang? Daap hē g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahōk do heen n'aa, Judah buuj hã tan'oo däk doo?

² Dooh. Dooh tii d' tado bä ŷ hanäng péh. Hajōng baad hadoo do ti anäng né hē ãã Judah buuj wē, ta wób wē nanäng doo. Ta ti hajōng baad hadoo do mahang hahỹ ti ta bahãnh baad hadoo doo: Judah buuj hã takan'oo däk P'op Hagä Do kyyh.

* **3:1** Tëg eh do 2, tëg nad'ëed is do 25-29 hã terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'ũüm nä babä.

³ Hỹĩ kã, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh, dooh wäd g'eeh hỹĩ kã P'op Hagä Do moo wäd wäd bä sa hã taky däng doo? P'op Hagä Do ky kah'ỹýt g'eeh hỹĩ kã sa hã taky däng doo? ⁴ Dooh. Dooh P'op Hagä Do ky kah'ỹyd bä taky däng doo. Baad hadoo do taker'ood had'yyt hẽ. Sahõnh hẽ badäk hahỹĩ bã habong do ti daap men'yyh doo. Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, Dawi makũ kyyh P'op Hagä Do hã. Hahỹĩ da ta kyyh:

“Maher'oot bã, baad ub né a kyyh ji bahapäh da. Õm da j'aa ketsë õm raky n'aa tapaa bã”† —näng Dawi kyyh.

⁵ Hỹĩ kã, baad nadoo do ër moo bok do hã wyt ta maab däg, dooh tii da P'op Hagä Do bad'oo. Baad had'op sahõnh hẽ P'op Hagä Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bã nesaa do hã ji taky n'aa ety bã? “Taw'ãäts hẽ nadoo do P'op Hagä Do bad'oo, ãã tarejãã do hyb n'aa”, näng g'eeh ji? (Badäk hahỹĩ bã habok do hyb n'aa newëë doo da, reanh doo da, ỹ her'oot ti ỹ erih do hã.) ⁶ Dooh. Baad had'yyt hẽ P'op Hagä Doo. Tii d' tanado bã paawä, dooh P'op Hagä Do haja bã paawä badäk hahỹĩ hã habong do taky n'aa ety bã. ⁷ Hỹĩ kã, hahỹĩ da apäh da ỹ her'ood wät do maa newëë do see ỹ taky gadoo: “Ji nawäd bã baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, ta bahãnh baad had'op P'op Hagä Do ji bahapäh tii hã. P'op Hagä Do kawehëë däg kãn baad nadoo do ji moo wät do hyb n'aa. Ti

† 3:4 Saaw-Mo 51.4

hyb n'aa hëd n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do ji moo wät do hyb n'aa”, näng mä ta kyyh.
 8 “Taw'ääts hë nesaa do ër moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii”, näk mä ta wób. “Baad had'op P'op Hagä Doo, kametëeh tii hä”, näk mäh. Tii d' mä ÿ ma mehetëk doo, sa nooh. Daap ramenyyh këh ÿ n'aa hä, ÿ raky n'aa rejää. P'op Hagä Do rejää né da tii da hyb n'aa newëë doo, tii da her'oot doo!

Dooh baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

9 Hÿÿ kä, ta wób sa bahãnh g'eeh ããh, Judah buuj, P'op Hagä Do matym gó? Dooh, tabad'op hë. Nesaa do mejüü sahõnh hë ji hä, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hë. ÿ metä däg kãn ta tii.
 10 Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Dooh baad hawät pé P'op Hagä Do karën doo da!

11 Dooh baad hadoo do hä h'yy kadaw'uuh péh.

Dooh P'op Hagä Do hä hyb n'aa newëë péh.

12 Sahõnh hë dooh rahyb n'aa newë wäd P'op Hagä Doo.

Dawë hä rababoo hõm ta mahãnh.

Nes'aa padäg sahõnh hë.

Dooh baad hadoo do moo wät péh!

Dooh sét had'os pé baad hadoo do moo wät péh.”†

13 “Kamag hood noo gasëets däk do hadoo sa r'ood.

Dajëb ta hanaa.

Ramer'oot doo me rawedii ta wób.”§

“Aw'yy p'yym mahÿÿj hadoo sa kyyh.”**

† 3:12 Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20 § 3:13 Saaw-Mo 5.9 ** 3:13 Saaw-Mo 140.3

14 “Sa noo me raky n'aa was'ee had'yyt hē,
h'yy gaēēj gó rabaher'oot.”††

15 “Nayyw hē radej'ēep ta wób.

16 Rahahōm hēnh ragawats'iik sahōnh hē,
nesaa do ta wób rahoop ran'oo bā.

17 Dooh h'yyb nyw gó ta wób wē raboo bā.”‡‡

18 “Dooh P'op Hagä Do rawehēē bā,
dooh P'op Hagä Do rajeỹm bā sa h'yyb gó.”§§

Tii d' P'op Hagä Do kyyh.

19 Hỹỹ kā, ēr hapäh hahỹỹh: Sahōnh hē né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky n'aa jaw'yyk do gado dāk do sa hā né hē ti tabaher'oot, Judah buuj hā ti tabaher'oot.*** Tii d' tawén hadoo, bag hēnh sahōnh hē rababē dāk hyb n'aa da P'op Hagä Do matym gó. Dooh da sa kyy péh. Sahōnh hē badāk hahỹỹ hā habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy da. 20 Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ji moo wāt do hā, dooh da baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk do hā ji h'yy kadaw'uuh nesaa do ji h'yyb gó hanäng do hā.†††

Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji hado dāk P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahỹỹh

21 Hỹỹ kā P'op Hagä Do metä dāk nyy da ji hajaa baad ji bahado dāk ta matym gó. Mosees ky n'aa

†† 3:14 Saaw-Mo 10.7 ‡‡ 3:17 Isajas 59.8 §§ 3:18 Saaw-Mo 36.1 *** 3:19 Tëg nad'ëed is do 10 hanaa kerii dāk doo, Judah ky n'aa na-āāj hē. Ti na-āāj hē baad nadoo do ramoo bong do tii.

††† 3:20 Saaw-Mo 143, Garata 2.16

jaw'yyk do mejũũ do ji ky daheeh do hyb n'aa nado tii. Ti hadoo né hẽ, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do na-ããj hẽ, raheer'oot paa ta ti ky n'aa hã. ²² P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä. Sahõnh hẽ né hẽ ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.††† Dooh P'op Hagä Do asëew bã ji mahang Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã. ²³ Sahõnh hẽ né hẽ ramoo boo däk nesaa doo. Dawëë sahõnh hẽ rababoo däk tak'ëp baad hadoo do mahãnh, sa hã P'op Hagä Do anoo do paawä.§§§ ²⁴ Ti hado né paawä, bag hënh P'op Hagä Do banoo baad sahõnh hẽ rabahado padëek hỹỹ kä ta matym gó, tak'ëp ji wë taky ennym do hyb n'aa, Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do hyb n'aa ër tedëeb wät do hyb n'aa nesaa do mahãnh. ²⁵ Ta T'aah P'op Hagä Do an'oo wät, ër wë P'op Hagä Do kawajãän do ër hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa kä. Baad ër bahado däk hỹỹ kä P'op Hagä Do matym gó, ër hyb n'aa Jesus dajëp ër ky dahé bã. Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, baad had'op sahõnh hẽ tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa. P'op Hagä Do sa hã tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jé dooh tabaaj bã nesaa do ramoo bok do mabaj. ²⁶ Ta T'aah P'op Hagä Do

††† **3:22** Tahajaa na-ããj hẽ ji erii bã hahỹỹ da: “P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, baad had'yyt hẽ Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahõnh hẽ né hẽ ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.” §§§ **3:23** Tak'ëp hanãm do P'op Hagä Do h'yyb däng Adãw hã tabanoo hyb n'aa, ta panaa hã na-ããj hẽ. Ta jawén, Adãw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagado wäd bã.

wén n'oo däk, baad had'op sahõnh hẽ tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa hỹỹ kä. Baad ub né hẽ P'op Hagä Doo. Ti hadoo, baad rabahado padëëk na-ãäj hẽ ta matym gó tan'oo bä, Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hã hẽ tah'yy kasabé bä. Ji hã hẽ ji wén nahajaa ji h'yy kasab'ee doo, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa baad ji bahado däk do P'op Hagä Do matym gó. Kristo bad'oo do hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado däk ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bä ji hã hẽ ji h'yy kasabé bä. ²⁸ Ýỹ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo bä. ²⁹ Judah buuj had'yyt nado P'op Hagä Do bag'ããs. Sahõnh hẽ ta wób na-ãäj hẽ né hẽ tabag'ããs. ³⁰ Sét ub P'op Hagä Doo. Baad rabahado padëëk tan'oo bä ta matym gó Judah buuj ta hã h'yy ka'eeh doo, Judah buuj nadoo do ta hã h'yy ka'eeh do na-ãäj hẽ. ³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apäh ji karẽn wät ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do paa ý hanäng pé g'eeh? Dooh. Ti bahãnh ër ky daheeh hỹỹ kä ta ky n'aa jaw'yyk doo.*

4

Abaraãm h'yy ka'eeh do ky n'aa hahỹỹh

¹ Taw'ãäts hẽ ër hyb n'aa newë nyy da Abaraãm, ãã Isaraéw buuj wahë makũũh, baad hado däk paa P'op Hagä Do matym gó. ² Baad Abaraãm

* **3:31** Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji hajaa hỹỹ kä baad ji ky dahé bä ta ky n'aa jaw'yyk doo.

hadoo däg bä paawä P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do tamoo wät do hyb n'aa paawä, tii d' tado bä paawä, tahajaa paawä ta hã hẽ tah'yy kasabé bã. Ta hã hẽ tah'yy kasabé bã paawä, dooh P'op Hagä Do matym gó tado bä paawä tii. ³ Hahỹỹ da né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do hã takerii däk Abaraãm ky n'aa: “Abaraãm ky dahé kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó”,* näng kerih doo.

⁴ Hỹỹ kã, ji moo wät do ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Ji moo wäd wät do hyb n'aa ji gado bã ji moo wät do sãm, tii bã ta sãm ji gadoo doo, dooh daap hẽ ji gadoo do tado bã tii. Dooh bag hẽnh ji gadoo do tado tii. Ji moo wät do sãm né hẽ tii. Ti hadoo baad ji hado däk do hã P'op Hagä Do matym gó. Baad ji bahadoo däg bã paawä baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa, tii bã dooh bag hẽnh tado wäd bã paawä tii. ⁵ P'op Hagä Do né hẽ ti hanoo, baad rabahadoo padëek baad nadoo do paah. Ta hã h'yy ka'eeh doo, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hẽ baad tabahadoo däk ti P'op Hagä Do matym gó, ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do tamoo wät do hyb n'aa nado. ⁶ Tii d' né hẽ Dawi makũ baher'oot paah. Ky n'aa kedëng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. Hahỹỹ da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hã kerih doo:

⁷ “Ky n'aa kedëng tii, sa hã P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'yyk do raky

* 4:3 Genesis 15.6

nadaheeh do paah,
baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagä Do
awug hõm doo.

⁸ Ky n'aa kedëng tii, baad nadoo do ramoo bok do
paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do netsén doo”,
näng Dawi kyyh.†

⁹ Ý eanh hÿÿ kä, jããm hẽ sa masuuj noo byyh
kehõk do ti ky n'aa kedëng g'eeh? Dooh. Judah
buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehõk doo,
ti na-ããj hẽ raky n'aa kedëng. Abaraãm h'yy ka'eeh
do hyb n'aa né hẽ baad tawén hado däk P'op Hagä
Do hã, ër ky hadoo paah. ¹⁰ Bẽ hyb n'aa newë,
ny noo gó baad Abaraãm hado däk P'op Hagä Do
matym gó? Ta masuuj noo byyh gahõk jawén paa
bã, ta masuuj noo byyh tagahõk do pooj jé? Ti
pooj jé né hẽ, dooh ta jawén tado bã. ¹¹ Ta jawén
tii, Abaraãm hã takan'oo däk sa masuuj noo byyh
kahõk do heen n'aa. Ta masuuj noo byyh kanahõk
nä bã, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa
baad tabahado däk do metëë n'aa tii. Ti hyb n'aa,
sahõnh hẽ sa masuuj noo byyh kanehõg né paawä,
P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad
rabahado padëek do P'op Hagä Do matym gó, sa
wahë makũ hado däk Abaraãm. ¹² Sahõnh hẽ sa
masuuj noo byyh kehõk doo, Abaraãm masuuj noo
byyh kanahõk nä bã h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh
doo, ti na-ããj hẽ Abaraãm panaa.

¹³ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky da-
heeh do hyb n'aa tado bã, Abaraãm hã, Abaraãm
panaa hã na-ããj hẽ, P'op Hagä Do ky n'aa enooh

† 4:8 Saaw-Mo 32.1-2

sahõnh hẽ badäk hahỹ ta danäh rabahadoo hyb n'aa. Dooh. Ta ti P'op Hagä Do wén ky n'aa enooh sa hã, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó hyb n'aa tii.† ¹⁴ Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã daab 'yyp do rado bä paawä ti Abaraãm hã taky n'aa eno däk do gadoo doo, tii bä daap hẽ paawä ji h'yy ka'eeh doo, daap hẽ na-ãäj hẽ paawä tii bä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ¹⁵ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo ÿ wén näng, nesaa do hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bä. Tanyy bä ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky nadahé had'yyt hẽ né hẽ ta mahang. ¹⁶ Ti hyb n'aa kä, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hẽ P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jããm hẽ tak'ëp ji wẽ P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahõnh hẽ Abaraãm panaa ragadoo hyb n'aa Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. Tii bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do Jesus hã h'yy ka'eeh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraãm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ãäj hẽ ragadoo. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa wahë makũ ti Abaraãm.

¹⁷ Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hã: “Hajõng häj n'aa buuj sa yb da õm ÿ an'oo bä”,§ näng mäh. Èr yb né hẽ ti Abaraãm, P'op Hagä Do Abaraãm h'yy kaha'eeh do matym gó. Ti né hẽ P'op Hagä Doo, dejëp do hed'ëep doo.

† **4:13** Genesis 17.4-6, Genesis 22.17-18 § **4:17** Genesis 17.5

Ti né hē ky n'aa enooh badoh nä doo. ¹⁸ Tabëëj däg né paawä ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraãm ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'yyt hē ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hajõng häj n'aa buuj sa yb tabahado däk, ta hã P'op Hagä Do her'oot doo da né paah: “Metsén sagõõh, mahaja bä. Ti hawób da a panaa”,** näng paa P'op Hagä Do ta hã. ¹⁹ Abaraãm hã péh, dajëp do hadoo ta hub, tahyb n'aa newë bä. P'eets däg 100 ta baab däg ti noo gó. Sarah wog dajëp hadoo na-ãäj hē, Abaraãm hã. Ti hadoo né hē, baad ub Abaraãm h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã. ²⁰ Dooh taky sëew bä ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do hã tah'yy kae däk. Ta hã tah'yy ka'eeh doo me tawehëe däk P'op Hagä Doo. ²¹ P'op Hagä Do hajaa né hē tamoo wäd bä taky däng doo, baad Abaraãm bahapëe däg kån ta h'yyb gó. ²² Ti hyb n'aa né hē baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, takerii däk do né hē. ²³ Abaraãm hyb n'aa had'yyt nado takerii däk ta tii. ²⁴ Takerii däk ër hyb n'aa na-ãäj hē, ëer, baad ta matym gó hado däk doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. Takerii däk ër hyb n'aa, Jesus ër wahë n'aa dejëp do mahang taganä wät hanoo do hã h'yy ka'eeh doo. ²⁵ Jesus né ti nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng do hyb n'aa dajëb hã kan'oo däk do paah. Jesus né ti dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bä, baad ër bahado däk hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó.

5

** 4:18 Genesis 15.5

P'op Hagä Do najiis ër bahado däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, baad ër bahado däk do hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym gó ta hä ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do najiis ër bahado däk hÿÿ kä. Dooh ta majiï ër hado boo bä. Ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii. ² Ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo däk, papuuj gó, h'yyb nyww gó ër babok hyb n'aa kä, P'op Hagä Do ër wë ky enyym do matym gó. Tsebee gó baad ër gada P'op Hagä Do kabaj'aa do ër gadoo ta sii. ³ Ti hyb n'aa had'yyt nado ër tsebé. Baad nadoo do ër ahob bä, ër tsebé na-ããj hë. Ër hapäh, baad nadoo do ji ahoop doo, nyyw hë ji h'yy ganajëë hõm tan'oo bä. ⁴ Nyyw hë ji h'yy ganajëë hõm doo, baad P'op Hagä Do hä ji bawäd däg had'yyt hë tan'oo bä. Baad ji bawäd däk do hyb n'aa, baad ji gadaa kän baad hadoo do ji gadoo do ta jawén. ⁵ Ta jawén ër gadoo do baad ër gada do hyb n'aa, dooh da ër h'yy ketón bä ër gadoo do hä, baad ër h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän do bawäd däk do hyb n'aa. Ta Sahee ër h'yyb tym gó tabawäd däk P'op Hagä Do an'oo bä do hyb n'aa tii. ⁶ Bë hegãã, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó, ër nahaja bä ër daaj hë ër kedëeb bä, Kristo dajëp nesaa do moo heb'ooh do sa hyb n'aa. ⁷ Dooh nyyw hë ji aw'yyt pé baad hawät do see hyb n'aa dajëp péh. Ti hado né paawä ji aw'yyt apäh ky enyym do see hyb n'aa dajëp péh. ⁸ Tii d' nado P'op Hagä Do hä! Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ër takamahän doo: Kristo dajëp ër hyb n'aa, nesaa do ër bahadoo nä noo gó. ⁹ Hÿÿ kä, baad ër bahado däk do hyb n'aa P'op

Hagä Do matym gó, Kristo er hyb n'aa tadajep do hyb n'aa, baad né hē er da ted'ēep nesaa do hã ji taky n'aa etyy do mahãnh. ¹⁰ P'op Hagä Do majĩ er bahadoo nä noo gó, ta najiis er bahado dæg kãn tan'oo bã, er hyb n'aa ta T'aah dajep do hyb n'aa. Ti bahãnh hỹỹ kã er da ted'ēep banesaa hēnh er ahõm mahãnh, ta najiis er bahado dæk do hyb n'aa kã. Tii d' tawén hadoo, taganã wät do jawén paa bã, p'aa hēnh Kristo bawäd dæk do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do ãã j'aa etsë, Jesus Kristo er Wahë N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hē P'op Hagä Do najiis er bahado dæk. Ta hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do majĩ er do boo bã.

Adãw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahỹỹh

¹² Sét hē aj'yy nesaa do du n'aa badäk hahỹỹ bã.* Nesaa do hyb n'aa kã, dajeb du dæk. Tii bã sahõnh hē badäk hahỹỹ bã haj'eenh do sa wë dajeb banyy dæg kãn, nesaa do sahõnh hē ramoo boo dæk do hyb n'aa. ¹³ Ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã P'op Hagä Do an'oo dæk do pooj jé tanyy dæg né hē nesaa do badäk hahỹỹ bã. Nesaa do badäk hahỹỹ hã habong do ramoo boo dæg né hē. Ti hadoo né hē, ta ky n'aa jaw'yyk takanan'oo nä bã do hyb n'aa sa hã, dooh P'op Hagä Do etsén nä bã sa hã nesaa doo. ¹⁴ Dooh né paawä taketsén bã nesaa do ti noo gó, radejep né hē. Adãw bã naa, Mosees bawät bã kã, sahõnh hē radejep. Dooh né paawä sa wób P'op Hagä Do mejũũ do raky nadahé bã Adãw bad'oo do paa da, radejep né hē. Kristo, ta jawén kajaa do hãd hadoo ti Adãw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wë ratab'ëes doo. ¹⁵ Tii d' tahado

* **5:12** Adãw tii.

né paawä, baad hadoo doo, bag hēnh ēr gadoo do Kristo du n'aa doo, dooh Adāw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bä. Sét hē aj'y y ky nadaheeh do hyb n'aa hajōk do hā dajēb banyy dāg kǎn. Ti bahǎnh hỹỹ kǎ P'op Hagä Do ji wē taky enyym do tabēs hajōk do sa wē. Ji matym n'aa bag hēnh ji hā kanoo do na-ǎǎj hē tabēs hajōk do sa hā, sét hadoo doo, Jesus Kristo, ky enyym do hyb n'aa ēr wē. ¹⁶ Bag hēnh P'op Hagä Do anoo do ji hā, dooh Adāw du n'aa do hadoo do tahado bä. Sét hē nesaa do Adāw moo wāt doo, nesaa do hā ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy tan'oo bä. Tii d' nado bag hēnh P'op Hagä Do ji hā tanoo do hā. Hajōō nuu me badäk hahỹỹ bä habong do P'op Hagä Do raky nadaheeh do jawén paa bä, taky enyym doo gó bag hēnh ji hā P'op Hagä Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁷ Sét hē hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa, dajēb j'aa ketsē paa ji hā. Hỹỹ kǎ sét hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad ēr da j'aa ketsē nesaa do hā kǎ badäk hahỹỹ bä ēr babok bä. Ēr tii kǎ tak'ēp ji wē P'op Hagä Do ky enyym do gadoo doo. Ēr tii kǎ baad hado dāk do P'op Hagä Do matym gó kǎ.

¹⁸ Sét hē aj'y y ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē raky n'aa kety dāk paa dajēb hā. Ti hadoo na-ǎǎj hē sét hē, Kristo, baad hadoo do tamoo wāt do hyb n'aa,† sahōnh hē rahajaa baad rabahado padēek P'op Hagä Do matym gó, rabadēb had'yyt hē hyb n'aa kǎ P'op Hagä Do pa kǎ. ¹⁹ Sét hē ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē baad nadoo do moo heb'ooh do rabahado padēek. Ti hadoo na-

† **5:18** Ji hyb n'aa tadjēp do tii, baad hadoo do tamoo wāt doo.

ãäj hē, sét hē ky daheeh do hyb n'aa, hajök baad rabahado padëëk da P'op Hagä Do matym gó.

²⁰ Hÿÿ kä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã. Ta ti tawén kan'oo däk, ji bahapäh hyb n'aa nyy da tak'ëp baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wät doo. Nesaa do kah'ũũm noo gó, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do kahũũm kãn.

²¹ Nesaa do mejõ had'yyt hē paa ji hã. Dajëb tamanaa ji wë. Hÿÿ kä, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do wén kahũũm kãn, taky enyym do j'aa ketsë hyb n'aa kä. P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ër tamejũũ hÿÿ kä, baad ër bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ër edëb had'yyt do tamanaa ër wë, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

6

Nesaa do hã ër dejëp Kristo sii ky n'aa hahÿÿh

¹ Nesaa do kah'ũũm bã kä, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do kahũũm kãn, nãng ÿÿh. Taw'ããts hē g'eeh nesaa do ër moo bok nã, ër wë P'op Hagä Do ky enyym do kah'ũũm hyb n'aa, ÿ hanãng pé g'eeh tii? ² Dooh. Dooh né taw'ããts hē tado bã tii. Ër dajëp paa nesaa do hã. Ti hyb n'aa, taw'ããts hē nado nesaa doo gó ër aboo nã bã. ³ Dooh g'eeh bë hapëë bã sahõnh hē Jesus häd gó ër nu kemuun bong doo, séd ër h'yyb hedo däk Kristo Jesus dajëp do hã? Ër dajëp hadoo ta sii. ⁴ Ti hyb n'aa, ër ranu gemuun bong doo me ër kadakã jëng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, papuuj gó ër babok hyb n'aa hÿÿ kä, dejëp do mahang ta Yb kabaj'aa doo me Kristo ganã wät do

hadoo. ⁵ Tii da séd ér h'yyb hedoo bä tadajëb hã, séd hã na-ããj né hë ér h'yyb hedoo da taganã wät do hã. ⁶ B'aa hã takepëem däk Kristo sii ér h'yyb säg Adãw hana doo, ér h'yyb säg hejój gawatsig hõm hyb n'aa, nesaa do ér hã tamanejõ wät hyb n'aa kä sa kariw n'aa sa karom mejũũ doo da. ⁷ Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do haja wäd do hyb n'aa dejëp do hã tamejõ bä. ⁸ Hÿÿ kä, Kristo sii ér dejëp do hyb n'aa hadoo, ta sii ér babok na-ããj hë baad ér gada.* ⁹ Kristo ganã wät do hyb n'aa, dooh tadajëb wäd bä kä, ér bahapäh. Dooh dajëb haja wäd bä Kristo. ¹⁰ Sét nuu me paa Kristo dajëp, nesaa do ér moo bok do hejój tagawats'iik hyb n'aa. Dooh hyb n'aa tadajëb wät péh. Taganã wäd kãn. Tawäd had'yyt hÿÿ kä, P'op Hagã Do taweh'ëeh hyb n'aa kä. ¹¹ Ti hadoo né da bëeh. Taw'ãäts hë hahÿÿ da bë hyb n'aa newë: “ÿ dajëb wät nesaa do ji moo hew'ëet do hã. Kristo Jesus hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, P'op Hagã Do ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ bawäd had'yyt hÿÿ kä”, nãk da bëeh, bë h'yyb gó.

¹² Ti hyb n'aa kä, bë an'oo manã nesaa do bë moo hew'ëet do paa badäk hahÿÿ bä bë hub n'aa tamejõ bä. Bë ky dahé manã nesaa do bë hub karën doo. ¹³ Bë an'oo manã nesaa do hã bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë hub hedoo do na-ããj hë. Bë an'oo manã baad nadoo do ta tii me bë moo bok. Bë genã bong hadoo dajëb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë bë daaj hë bë kan'oo däg P'op Hagã Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Taw'ãäts hë P'op

* **6:8** Papuuj hadoo do ji bawät do Kristo sii, badäk hahÿÿ bä tadu doo né paawã ta hã ér h'yy ka'eeh noo gó naa, ti awät nã ér gadoo do hÿ pong jé ér hub papuuj nadajëp doo.

Hagä Do hä bë an'oo bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo bë hub na-ããj hẽ, baad hadoo do ta tii me bë moo bok hyb n'aa kä. ¹⁴ Ta ti ỹ wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejõ wäd bä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë tah'yyb mahũũm wät do hyb n'aa. P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ti bë tah'yyb mahũũm kãn hỹỹ kä. ¹⁵ Hỹỹ kä ênh, tahajaa g'eeh nesaa do êr moo boo nä bä p'aa hênh, dooh wäd Mosees ky n'aa jaw'yyk do êr tah'yyb mahũũm wäd do hyb n'aa, P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ji tah'yyb mahũũm kãn do hyb n'aa? Dooh. Dooh taw'ããts hẽ tado bä tii. ¹⁶ Baad bë bahapäh ti hahỹỹh: Ta hä bë ky daheeh doo, ta ti bë kariw n'aa hadoo. Ta karom bëeh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë do bä, bë da dajëp.† P'op Hagä Do karom bë do bä, P'op Hagä Do bë da tagadoo ta wë, baad däg bë ta matym gó tan'oo bä. ¹⁷ P'op Hagä Do ỹ j'aa etsë, pooj jé nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahado né paawä, bë h'yyb gó naa bë ky dahé däk hỹỹ kä bë ãã ma met'ëëg wät doo. ¹⁸ Baad bë baboo däk. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejõ wäd bä. Baad hadoo do P'op Hagä Do karën do karom bë hỹỹ kä.

¹⁹ Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bë ỹ maher'oot, nayyw hẽ ganahoot do hyb n'aa bë hä, bë daaj hẽ bë h'yyb nahejooj nä do hyb n'aa. P'ooj ub, bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, ta see hedoo do na-ããj hẽ bë anoo paah, nu meby n'aa näng doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bë moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom

† **6:16** Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom ji do bä, dooh P'op Hagä Do wë ji nu dëë bä, tahanäng pé ti bë da dajëp.

hadoo paa bëeh. Bë an'oo hỹĩ kä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë né hẽ, baad hadoo do P'op Hagä Do karẽn do bë moo bok hyb n'aa ta tii me, tsyt hẽ, nesaa do mahãnh, P'op Hagä Do wẽ bë babok hyb n'aa kä. ²⁰ Pooj jé, nesaa do ji h'yyb säg karẽn do karom bë bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagä Do karẽn do mejõ bä bë hã. ²¹ H'ëed baad hadoo do bë gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa hỹĩ kä bë nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bë gado bä ta ti hedoo do hanaa. Ji dajëp, banesaa hẽnh ji ahõm ta ti an'oo bä! ²² Hỹĩ kä, dooh nesaa do bë hã tamejõ wäd bä. Baad bë baboo däg kãn. P'op Hagä Do karom bë bahado däk. Tsynt hẽ, baad P'op Hagä Do wẽ bë baboo däk ta ti an'oo bä. Ti hyb n'aa hỹ pong jé P'op Hagä Do pa kä bë da aboo had'yyt hẽ. ²³ Banesaa hẽnh, dawëe P'op Hagä Do mahãnh ji h'yyb tym bawäd had'yyt hẽ, baad nadoo do ji moo wät do sãm. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagä Do ji hã tanoo doo. Hỹ pong jé, ta pa had'yyt hẽ ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, ër wahë n'aa Kristo Jesus hã ër h'yy kata däk do hyb n'aa.

7

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä ër hã mejũũ do ky n'aa hahỹỹh

¹ Wakãn haa hedoo doo, bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do hã ỹ maher'oot. Ti hyb n'aa bë hapäh né hẽ hahỹỹh: Ta ky n'aa jaw'yyk do jããm hẽ ji hã tamejũũ, ji edëp nä bä. ² Ỹỹnh kat'ëe däk do ky n'aa gó bë ỹ maher'oot: Ta patug bawät nä bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ta see hã

takat'ëë bä. Ta patug dajëp bä kä, tii bä dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geãm wäd bä. ³ Ti hyb n'aa kä, aj'yy see hä takat'ëë bä paawä ta patug bawät nä bä, “Nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haỹh doo”, ramaneëënh tii bä ta ti yỹnh. Tii d' nado ta patug dajëb bä. Ta patug dajëp jawén paa bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geãm wäd bä ta see tagat'ëë bä. Ta patug dajëp bä kä, dooh nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haỹh do tado wäd bä, ta see hä yỹnh kat'ëë bä.*

⁴ Ti hyb n'aa kä, wakän haa hedoo doo, bë na-ããj hë bë dajëp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä Kristo sii, P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén hadoo, ta see hä bë h'yy kata däk hyb n'aa hỹy kä. Kristo, dejëp do mahang ganä wät do hä bë h'yy kata däk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagä Do weh'ëëh do ër moo bok hyb n'aa kä. ⁵ Pooj jé, ër h'yyb säg karën doo da ër babok noo gó, nesaa do tak'ëp ër h'yyb karën doo, ta ky n'aa jaw'yyk do nanoo do hyb n'aa tak'ëp ji karën doo, awät né paa ër hä. Nesaa do dajëb hanoo do ër moo bok ti noo gó. ⁶ Hỹy kä, ër dajëb wät do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tamesoo do paa hä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hä tamejō wäd bä. Papuuj gó P'op Hagä Do wë ër moo bok hỹy kä, ta Sahee ër tah'yyb mahũũm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyk do hä takerii däk doo da tado wäd bä, P'op Hagä Do wë ër moo bok doo.

⁷ Nyy d' y hanäng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo?

* **7:3** Jããm hë ji edëp nä bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hä tamejũũ, Paw-Ro hanäng pé ta tii hä.

Dooh. Dooh nesaa do tado bä. Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanado bä paawä, dooh ji hapëë bä paawä ny hadoo do nesaa do P'op Hagä Do matym gó. Dooh paawä ji hapëë bä baad nado ji h'ëed nadoo do hã ji h'yyb däk doo, “Mah'yyb däg manä a da hadoo do ma hã”† ta ky n'aa jaw'yyk do naher'ood bä paawä. ⁸ Ti hadoo né hë, nesaa do tyw n'aa esóts kãn, tii bä hajõng baad nadoo do ji h'yy karën do hedoo do hã ji h'yyb däg däk tan'oo bä, “Mah'yyb däg manä a h'ëed nadoo do hã”, ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'yyk do badoo bä nesaa do hã ji moo ge'ÿÿm doo, tii bä dooh nesaa do ji tah'yyb tatug bä. ⁹ Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hã ÿ h'yy ganahoot nä bä, dooh ÿ hyb n'aa p'eed bä ÿ bawät doo. Ta jawén, ta ky n'aa jaw'yyk do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do banyy däg kãn hëp ÿ tym gó. ¹⁰ Tii bä ÿ dajëb wät hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd kãn, ÿ hanäng pé tii. P'op Hagä Do mejũũ doo, ta hã ji edëb had'yyt hë paawä ji ky dahé bä, dajëb tamana kãn wë ÿÿ, tii b' ÿ bahapëë däk. ¹¹ Hahÿÿ da tii: Nesaa do ji h'yyb gó hanäng do ÿ tawadii. ÿ hajaa, ÿ ed'oo, ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk doo, P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hë hyb n'aa ta jawén. Tii bä, ÿ nahajaa do hyb n'aa tii, dajëb hã ÿ ky n'aa kety däg kãn, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ ketyn hõm. Ti hyb n'aa, nesaa do ÿ tawadii ta tii hã, ÿ wén näng. ¹² Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa do tado bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk doo. Tsyt hë, nesaa do mahãnh tii.

† 7:7 Esodo 20.17, Dew-Teronom 5.21

Tsyt hẽ, nesaa do mahãnh P'op Hagä Do mejũũ doo. Baad had'op do tii. Taw'ããts hẽ tii. ¹³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bã g'eeh ÿ dajëb kãn hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd däk? Dooh. Dooh ta ti tado bã ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana ÿ dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd däk doo. Baad hadoo do ÿ bahapäh bã kã, nesaa do ÿ tah'yyb tatug wät baad hadoo do ÿ ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hẽ ji bahapëë däk hyb n'aa kã. Ti hyb n'aa kã, tak'ëp nas'aa né hẽ nesaa doo, P'op Hagä Do mejũũ do metä däk.

¹⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hanaa tado bã nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hẽ Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ër hapäh. Tii d' nado ÿÿh. Badäk hahÿÿ bã naa ÿÿh, ji daaj hẽ ji karën do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw ÿ n'aa hadoo. Tak'ëp tamejõ had'yyt hẽ hã ÿÿ.† ¹⁵ Dooh ÿ h'yy ganyy bã ÿ bahed'oo do hã. ÿ karën do ÿ moo wät doo, dooh ÿ moo hewëëd bã. Tak'ëp ÿ ganen'aak doo, ti né ti ÿ moo wät doo. ¹⁶ ÿ kanarën do ÿ moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bã, “Te hub né hẽ, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo”, nãng ÿÿh. ¹⁷ Dooh ÿ tado wäd bã ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hëp ÿ tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo. ¹⁸ ÿ hapäh né hẽ, dooh baad hadoo pé hëp ÿ sãg gó hawät péh. Ta ti ÿ wén hapäh, ÿ karën né hẽ paawä baad hadoo do ÿ moo wät,

† **7:14** Tëg nad'ëëd is do 14 bã naa, tëg nad'ëëd is do 23 tadu däk bã, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hẽ sahõnh hẽ ji hã. Ër daaj hẽ, dooh ër haja bã ër moo boo bã P'op Hagä Do karën doo. Jããm hẽ Kristo hã ji h'yy kata dãg bã, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó.

dooh ÿ haja bä. ¹⁹ Baad hadoo do ÿ karën do nado ti ÿ moo hew'ëët doo. ÿ kanarën doo, nesaa doo, ti ti ÿ moo wäd had'yyt hë. ²⁰ Hÿÿ kä, ÿ kanarën do tado bä ti ÿ moo hew'ëët doo, dooh ÿ tado wäd bä ta ti moo wät doo. Nesaa do hëp ÿ tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

²¹ Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da hëp ÿÿ gó awäd had'yyt hë ÿ bahapäh: Baad hadoo do ÿ karën bä ÿ moo wäd paawä, nesaa do hëp ÿÿ gó takametëeh, ÿ tahewaat, baad hadoo do ÿ moo nawät hyb n'aa.

²² Hëp ÿÿ gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ÿ gen'aak. ²³ Ti hadoo né hë, hä ÿÿ hë awät na-ããj hë, ÿ hapäh, hejój see péh, baad hadoo do ÿ hyb n'aa newëë do ÿ gen'aak do majĩ hadoo doo. Nesaa do hëp ÿÿ gó hanäng do ÿ moo wäd had'yyt hë tan'oo bä tii. ÿ tamaso had'yyt hë tii hä. ²⁴ Tak'ëp baad nado né hë ÿÿh! Jaa ÿ hed'ëëp da dajëb hejój mahänh hup ÿÿ gó hawät doo? ²⁵ P'op Hagä Do wë ÿ tsebë. Ti né ti ÿ hed'ëëp doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da ti hä ÿÿ ÿ hapäh doo: Hëp ÿÿ gó ÿ karën ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hë, nesaa do ji moo hew'ëët do hejój karën do hëp ÿ säg moo wät.

8

Baad ji bawäd had'yyt hë P'op Hagä Do wë ta Sahee an'oo bä ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety wäd bä kä banesaa hënh jé Kristo Jesus hä h'yy kata däk doo. ² Banesaa hënh ër tawén ky n'aa nety wät, P'op Hagä Do Sahee hejój, ji edëb heh'äät do

hanoo doo, ər tabedëeb wät do hyb n'aa nesaa do ji moo hew'ëet do hejój mahănh, dajëb mahănh* na-ăăj hë. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo. ³ Nahejoonh do hyb n'aa ər h'yyb săg, ər nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ər ky dahé bă, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do haja bă ər tedëeb bă nesaa do hejój mahănh. Ti hyb n'aa, P'op Hagă Do ər tedëeb wät hÿÿ kă. Hahÿÿ da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejō dăk ər mahang. Nahejoonh doo gó, ji hadoo doo da né hë tabana. P'op Hagă Do mejō dăk nesaa do mabaj tadajëp hyb n'aa. Dajëb hă ta T'aah taky n'aa ety dăk nesaa do ji moo wät do hyb n'aa. ⁴ Tii d' tawén d'oo, baad had'op, P'op Hagă Do ky n'aa jaw'yyk do mejũ doo da, ər bahado dăk hyb n'aa, ëer, ta Sahee h'yyb mahũũm doo da habok doo, ji h'yyb săg karën doo da nado.

⁵ Jé sa h'yyb săg karën doo da habok doo, sa h'yyb săg karën do hă had'yyt hë rah'yyb padëek. Jé P'op Hagă Do Sahee karën doo da habok doo, ta Sahee karën do hă rah'yyb padëek. ⁶ Ji da dajëp, dawëe P'op Hagă Do mahănh ji bawăd dăg had'yyt hë ji h'yyb săg an'oo bă. P'op Hagă Do Sahee kă ji tah'yyb mahũũm bă, ji edëb had'yyt hë P'op Hagă Do pa ta Sahee an'oo bă. H'yyb nyyw gó ji bawăt tan'oo bă na-ăăj hë. ⁷ Ji h'yyb săg nesaa do gen'aak doo, P'op Hagă Do majĩ. Dooh taky dahé bă P'op Hagă Do ky n'aa jaw'yyk doo. Dooh na-ăăj hë tahaja bă taky dahé bă. ⁸ Ti hyb n'aa, sa h'yyb săg karën doo da habok doo, dooh rahaja bă ran'oo bă P'op Hagă Do tsebé sa wë.

* **8:2** Dawëe P'op Hagă Do mahănh ji bawăt do mahănh ji tedëeb wät, tahanăng pé ti dajëb mahănh ər tedëeb wät doo.

⁹ Tii d' nado bëeh. Dooh ji h'yyb säg tado wäd bä bë tah'yyb mahũũm doo. P'op Hagä Do Sahee ti bë tah'yyb mahũũm doo kä, bë h'yyb gó ta Sahee awäd bä tii. Kristo Sahee sa h'yyb gó badoh doo, dooh Kristo karapee rado bä. ¹⁰ Bë h'yyb gó Kristo awäd bä, bë hub dajëb né da paawä nesaa do hyb n'aa, bë da edëb had'yyt hë hÿ pong jé P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, baad bë bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. ¹¹ Dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo do Sahee bë h'yyb gó tawäd bä, tii bä Kristo ganä wät hanoo do genä hõm tan'oo bä na-ããj hë badäk hahÿÿ bä bë hub n'aa paah. Ta Sahee bë h'yyb gó hawät doo me tii d' tabad'oo da.

¹² Ti hyb n'aa kä wakän haa hedoo doo, taw'ãäts hë dooh ër ky dahé boo bä ji h'yyb säg ji hã mejũũ doo. Taw'ãäts hë dooh ër aboo boo bä ji h'yyb säg karën doo da. ¹³ Ta ti ÿ wén her'oot, ji h'yyb säg karën doo da bë aboo bä, bë da dajëp, dawëë da bë baboo had'yyt hë tii bä P'op Hagä Do mahãnh. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do Sahee hejój me bë medug bä nesaa do ji karën doo, tii bä bë da aboo had'yyt hë P'op Hagä Do sii. ¹⁴ Sahõnh hë P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo, P'op Hagä Do taah tii. ¹⁵ Dooh sa karom sa kariw n'aa tak'ëp sa hã mejũũ do jeÿÿm do hadoo bë hado bä, ta Sahee bë gado däk do an'oo bä. Ta Sahee, bë hã tan'oo däk doo, P'op Hagä Do taah däg bë tan'oo bä kä. Ti né hë ta Sahee an'oo bä, “Ee” ër maneëënh P'op Hagä Doo, ër Yb. ¹⁶ P'op Hagä Do taah né hë ëër, baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ër h'yyb tym hã. ¹⁷ Ta taah ër bahadoo do hyb n'aa, ër gadoo da ta taah hã P'op Hagä Do ky däng doo. Kristo sii ër gadoo da ta hã

P'op Hagä Do an'oo däk doo. Kristo sii er ahob bä, ta sii da er babok ta bag tak'ep gabarëeh doo gó, ta sii da er kabaj'aa.

Tak'ep hetsooh do ta jawén ji gadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Da hë er ahoop doo, dooh its tii hã ÿÿ péh, tak'ep hetsooh doo, kabaj'aa do ta jawén er hã kametä däk do matym gó. ¹⁹ Sahõnh hë P'op Hagä Do pahuunh do paa tsebee gó ragada tak'ep hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hagä Do taah ragadoo do noo gó kä. ²⁰ Sahõnh hë P'op Hagä Do pahuunh do ta ti tawén gada, P'op Hagä Do ky n'aa was'ee wät do hyb n'aa sahõnh hë tapehuunh doo, baad tawén nado wäd. P'op Hagä Do né hë tii, tii d' had'oo do paah.† Ti hadoo né hë, ti awät ti noo gó sahõnh hë baad tabahado däk da p'aa hënh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hagä Do an'oo bä. ²¹ Ta ti kajaa bä kä, P'op Hagä Do ed'ëep da sahõnh hë tapehuunh do paa takarejã mahãnh. Tak'ep hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagä Do taah rababok bä kä, sahõnh hë kapahuuj wät do na-ããj kä ragadoo baad hadoo do sa nemuun.

²² Er hapäh, sahõnh hë badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do pahuunh do paa ahoop ÿÿnh ajãn mahÿÿj ta hoop do hadoo. ²³ Ti had'yyt nado hahoop. Er na-ããj hë er ahoop. Eër, ti nuuj jé P'op Hagä Do Sahee gadoo doo, ta jawén hÿ pong jé er gadoo do metëe n'aa, er ahoop baad er gadaa nuuj jé ta wë P'op Hagä Do er tagadoo bä kä. Ta taah eër, er gada.

† **8:20** Tapahuunh do paa P'op Hagä Do wén ky n'aa was'ee wät, Adãw, P'op Hagä Do pahuunh do hagã n'aa, tamejüü do taky nadaheeh do paa hyb n'aa.

Ër gada papuuj ër hã dæg. ²⁴ Ër tedëeb wät do hyb n'aa ër gada né hë ta tii. Ër gado dæg bä paawä ër hã taky n'aa enooh doo, dooh hyb n'aa ta ti ji gadaa wät péh. Dooh ji gadaa bä ji gado däk doo. ²⁵ Ër ganadoo nä do hyb n'aa, baad ër gada sahõnh hë ër hã taky n'aa enooh do takajaa bä kä. Dooh ër h'yy gejë hõm bä.

²⁶ Ër gadaa nuuj jé P'op Hagä Do Sahee ër tamasa, nahejoonh do hyb n'aa ër h'yyb. Dooh ër hapëë bä nyy da taw'ääts hë ji ky n'aa etsëë. Ti hadoo né hë, ji kyyh nadoo doo me P'op Hagä Do Sahee taky n'aa etsëë ër hyb n'aa. ²⁷ P'op Hagä Doo, ër h'yyb tahapäh doo, tamaa napäh ta Sahee kyyh ër h'yyb gó naa. P'op Hagä Do karën doo da né hë ta Sahee ky n'aa etsëë, P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew däk do sa hyb n'aa.

²⁸ Ër hapäh, sahõnh hë né hë ji hã kametëeh doo, baad nadoo do sii hë, baad tabahado däk da P'op Hagä Do an'oo bä ta hã kamahän do sa hã, tanaëenh do sa hã. Ër tanaëej wät, ji hã tah'yyb däng do takaja däk hyb n'aa kä. ²⁹ Sahõnh hë tadu däng do pooj jé, P'op Hagä Do hapëë däk do sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, hajök do ta wakään hedoo do sa hÿÿj wah'ëeh hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa.† ³⁰ P'op Hagä Do h'yyb däng do ta pooj jé, ti na-ãäj hë tanaëej kån. Tanaëej wät doo, baad rabahado padëek ta matym gó tan'oo bä. Baad hado däk do ta matym gó tan'oo däk doo, kabej'aa

† **8:29** P'ooj ub, dooh nä badäk hahÿÿj bä habong pé né paawä, ji P'op Hagä Do hapëë däk né hë.

da, ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo däk da tan'oo bä.

³¹ Tii d' P'op Hagä Do bad'oo do hyb n'aa ji hä, wyt ta maab hē hahÿÿh: P'op Hagä Do bahag'ääs do hyb n'aa ëer, dooh hajaa pé ër hä. ³² Dooh P'op Hagä Do baa es'ii bä sét hadoo do ta T'aah. Dajëb hä tahaëenh paa ër sahõnh hē hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hä na-ãäj hē sahõnh hē ta seeh, takarën doo da ër bahajaa ër babok hyb n'aa. ³³ Jaa g'eeh hajaa P'op Hagä Do hasëew hõm do hä taky n'aa tapa bä? P'op Hagä Do tii, baad rabahado padëek tan'oo bä ta matym gó. ³⁴ Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do paah, p'aa hēnh ganä wät doo, P'op Hagä Do hub hadäk hēnh hasooh doo, ër hyb n'aa taky n'aa etsëe. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hēnh ër taky n'aa ety bä. ³⁵ Jaa g'eeh hajaa Kristo ër takamahän do mahänh ër tetyn bä? Ji ahoop doo, baad nadoo do ji wë kajaa doo, ji rarejäã doo, ji asaah doo, ji saroor tamah doo, äm n'aa näng doo, ji radaj'ëep do na-ãäj hē, dooh tabad'op hē tahaja bä Kristo ër takamahän do mahänh ër tetyn bä. ³⁶ Hahÿ takerii däk doo da né hē P'op Hagä Do hä Dawi her'oot do kametëeh ër hä:

“A hyb n'aa dajëb gó had'yyt hē äã babok,
b'éé radahej'ëep doo hēnh ramahũũm doo da
ran'oo bä äã hä.”§

³⁷ Ta ti hedoo do bawäd bä né paawä ër hä, baad ër j'aa ketsëe had'yyt hē, P'op Hagä Doo, ër hä kamahän doo, an'oo bä. ³⁸ Baad ÿ bahapäh

§ 8:36 Saaw-Mo 44.22

hahỹ hęp ỹỹ gó: Dooh hajaa pé ër hã P'op Hagä Do kamahãnh do mahãnh ër tetyn hõm bã. Dooh dajëb haja bã, dooh ji awät do haja bã, dooh ääs rahaja bã, dooh nesaa do hejój enäh do rahaja bã, dooh da hẽ ji wë hawät do haja bã, dooh ji pooj jé hawät do haja bã, dooh hejój n'aa enäh do rahaja bã, ³⁹ dooh p'op habong do hejój enäh do rahaja bã, dooh tũũ habong do hejój enäh do rahaja bã, dooh na-ããj hẽ P'op Hagä Do pahuunh do see haja bã tii. Kristo Jesus, ër wahë n'aa hã takametëeh ër hã P'op Hagä Do kamahãnh doo. Dooh hajaa pé ër hã takamahãnh do mahãnh ër tetyn hõm bã.

9

Isaraéw buuj ky n'aa hahỹh

¹ Séd hã ỹ h'yy kata däk do hyb n'aa Kristo hã, né hup ỹ né hẽ hahỹ ỹ her'oot do hã. Dooh daap ỹ menä bã. Hęp ỹỹ gó P'op Hagä Do Sahee bawät do hyb n'aa, te hub né hẽ hahỹ ỹ her'oot doo, baad hęp ỹ metëeh hã ỹỹ: ² Tak'ëp né hẽ ỹ hyb n'aa tón, ỹ ahoop hęp ỹỹ gó ³⁻⁴ wakãh haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa. Tahaja bã paawä, ỹ gadoo paawä ỹ ky n'aa kawas'ee däk doo, ỹ gado paawä dawëë Kristo mahãnh ỹ bawäd hõm doo, wakãh haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa, ti raky n'aa kawas'ee bong hyb n'aa paawä, Kristo karapee rabahado padëek hyb n'aa paawä. P'op Hagä Do asëew hõm do tii, ta taah rabahadoo hyb n'aa paawä. Sa hã né hẽ P'op Hagä Do metä wät ta bag tak'ëp gabarëeh doo, ta kabaj'aa doo. Sa wahë n'aa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paa nyy da tabad'oo sa hã. Sa hã paa taban'oo däk ta ky n'aa jaw'yyc doo. Sa hã P'op

Hagä Do metëeh paa nyy da takarën ji hyb n'aa jaw'yyk ta hä. Sa hä né hë hajõng baad hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah. ⁵ Abaraãm, Isak, Jakóh né ti sa wahë makũũh. Isaraéw buuj sa see né hë ti Kristo, ji da hadoo tabahado däk do hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hë sa bahãnh hadoo doo, ji j'aa etsëe had'yyt do ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Ỹỹ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

⁶ Hỹỹ kä, Isaraéw buuj mahang hajõk raganadoo do hyb n'aa Jesus, dooh takaja bä g'eeh sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, Jesus raganadoo do metëeh apäh? Dooh. Tii d' bé edoo manäh. P'op Hagä Do moo wät né hë sa hä taky däng doo. Bë hyb n'aa newë hahỹỹh: Dooh sahõnh hë Isaraéw buuj panaa, Isaraéw buuj heh'ääät rado bä P'op Hagä Do hä, dooh sahõnh hë P'op Hagä Do karapee rado bä. ⁷ Abaraãm panaa rabahado né paawä, dooh sahõnh hë Abaraãm panaa heh'ääät do rado bä. Jããm hë ta wób tii, Abaraãm panaa heh'ääät do P'op Hagä Do hä. Hahỹỹ da P'op Hagä Do ky däng paa Abaraãm hä: “Isak hanaa da a panaa heh'ääät.”* ⁸ Hahỹỹ d' tahanäng pé tii: Dooh sahõnh hë Abaraãm hanaa P'op Hagä Do karapee rado bä. Jããm hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa henäk do P'op Hagä Do karapee heh'ääät tii. ⁹ Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hä taky däng do paah: “Wät hahỹỹ hä, ta baab, p'aa hënh da õm ỹ bahehëen. Õm ỹ bahehëen bä p'aa hënh, t'aah nyy däk da a ỹỹm Sarah”,† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hä taky n'aa enooh doo.

¹⁰ Ta ti hä had'yyt hë nado ji bahapäh nyy da P'op

* 9:7 Genesis 21.12 † 9:9 Genesis 18.10, 14

Hagä Do basëew hõm ta karapee. Sét hë Rebéka taah sa yb, Isak äã wahë n'aa makũũh. ¹¹⁻¹² Sét hë né paawä sa yb, ta taah kawareeh henäk do pooj jé, dooh nä baad hadoo do ramoo boo nä bã, dooh nä baad nadoo do ramoo boo nä bã na-ããj hë, P'op Hagä Do ky hadoo Rebéka hã: “Wah'ëeh hadoo doo, ta jawén nä karom da”, † näng mäh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do h'yyb däng do kaja däk hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng do né hë ti tanaëenh doo. Dooh ramoo bok do hyb n'aa tado bã sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng doo. ¹³ Tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih do bód see her'oot: “Jakóh ÿ kamahãn wät. Esauh dooh ÿ genaag bã.” §

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, “Dooh baad hadoo do P'op Hagä Do moo wäd ji hã”, näng g'eeh ji kyyh? Dooh. Taw'ääts hë tii da dooh ji edo bã.

¹⁵ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo Mosees hã: “ÿ ky enyym da jé ÿ h'yyb däng do hã. ÿ t'yyd mehĩn da jé ÿ h'yyb däng do hã”, ** näng mã ta kyyh. ¹⁶ Ti hyb n'aa, ji karën do hyb n'aa nado ji tabasëm. Dooh tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bã na-ããj hë. Jããm hë ji tat'yyd mehĩn do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén sëm. ¹⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Paraóh hã ta kyy kerih doo gó: “Õm ÿ asëew hõm, hejój ÿÿ ÿ metëeh hyb n'aa né hë a hã, hãt ÿ ky n'aa etsëeh hyb n'aa na-ããj hë badäk hahÿ haw'ääts hë”, näng mã ta kyyh. ¹⁸ Ti hyb n'aa kã, P'op Hagä Do t'yyd mehĩn tah'yyb däng do hã, ranabuj keh'ũũm tan'oo bã tah'yyb däng doo.

¹⁹ “Tii d' tado bã, h'ëed hyb n'aa ër P'op Hagä

† 9:11-12 Genesis 25.23 § 9:13 Marakijas 1.2-3 ** 9:15 Esodo 33.19

Do ky n'aa tapaa nä? Dooh ji haja bä P'op Hagä Do h'yyb däng do wë ji h'yy kawareem bä”, näng apäh bë kyyh hä ÿÿ. ²⁰ Bë ÿ eanh ënh: Jaa bë ajyy its, P'op Hagä Do bë ky gedag bä? “Hëd n'aa tii da ÿ mabewyd wät”, näng g'eeh apäh manajuu kyyh hewyt do hä?†† ²¹ Dooh. Takarën doo da né hë hewyt do moo wät tsäng me. Takarën bä, sét ta pan'aa me tabewyt hanäm do hood ta seeh, hanäm do hood nado ta seeh.

²² Ti hadoo P'op Hagä Do hajaa tamoo wäd bä ji hä takarën doo da. P'op Hagä Do karën bä tahajaa paawä tametëeh ta kawajãän do nesaa do sa wë, tahajaa paawä tametä bä ta hejój, sa hä tamoo wät do hä. Ti hadoo né hë tak'ëp h'yyb jawyg gó tagada, nayyw hë tanarejãä hyb n'aa sa wë takawajãän doo, ta jawén tarejãä doo. ²³ Tii da P'op Hagä Do bad'oo tak'ëp ta kamabaj'aa do tametëeh hyb n'aa jé tat'yyd mehĩn do sa hä, ta pooj jé tenäm doo, tak'ëp hetsooh do ta jawén ragadoo hyb n'aa. ²⁴ Ta ti sa wób né ëër, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-ãäj hë ta wë tasëew bong doo. ²⁵ Tii d' né paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Osejas häd näng do berii wät paa P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Karapé haa ÿ maneëenh da, karapé haa nadoo do paah.

ÿ kamanahän do paa ÿ maneëenh da ÿ kamahän doo”,‡‡ näng ta kyyh.

²⁶ Hahÿÿ da na-ãäj hë P'op Hagä Do her'oot paah:

†† 9:20 Isajas 29.16, 45.9 ‡‡ 9:25 Osejas 2.23

“Ti awät da ti noo gó kä,
karapé haa ÿ nanäng do paa ÿ naëej däk da karapé
haa däg.”§§

²⁷ Isaraéw buuj hã kä, hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do
ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot:

“Hood tæg hawób hado né paawä Isaraéw buuj,
jäãm né da sa wób P'op Hagä Do ed'ëep.

²⁸ Tii d' tawén hadoo,
nayyw hë né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
gawats'iik da sa häj n'aa buuj.
Jäãm né da sa wób ked'ëep”,*** näng mä Isajas
kyyh.

²⁹ Isajas her'oot do paa hadoo né kä. Hahÿÿ d'
paa ta kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
Sahõnh hë Haj'ap Do taneréd bä paawä èr wób
rabadëp hyb n'aa
ër panaa näng hyb n'aa,
Sodoma, Gomoha hado däg paawä èer.
Èr paawä gawatsig jëng.”†††

³⁰ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Judah buuj nadoo
doo, dooh né paawä resóts bä nyy da baad raba-
hadoo padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó,
baad rawén hado däg kån hÿÿ kä ta matym gó,
rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ³¹ Isaraéw buuj kä,
tak'ëp rah'yyb padäg né paawä Mosees ky n'aa

§§ 9:26 Osejas 1.10 *** 9:28 Isajas 10.22-23 hanaa Paw-Ro
erii wät doo. ††† 9:29 Isajas 1.9

jaw'yyk do mejũũ doo da rababok hyb n'aa, baad rabahado padëek hyb n'aa paawä P'op Hagä Do matym gó, dooh baad rahado padäg bã ta matym gó. ³² Hëd n'aa ti rawén nahajaa? Rawén nahajaa, dooh rah'yy ka'eeh doo me resóts bã tii. Jããm hë ramoo bok do hã rakarën baad rabahado padëek ta matym gó. Ti hyb n'aa, ta tii hã tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, dooh tagah'ood bã sa hã h'ëed hyb n'aa Kristo dajëp, Jesus rawén makyyys. Ta see hã tak'ëp ji h'yyb däk do hyb n'aa pä hã ji tsyym poo heo, ji adëe hyng do hadoo tii. ³³ Tii d' né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Bë hyb n'aa matakä.

Sijõn bã^{†††} ÿ daj'aat da pä, ta hã ratsyym poo heo hyb n'aa.

Ta hã ratsyym poo heo da.

Ti hadoo né hë, ta tii hã h'yy kasadä doo, dooh da tanu mebyy bã”, näng ta kyyh. SSS

10

¹ Wakân haa hedoo doo, bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Tak'ëp paawä ÿ karën Isaraéw buuj rabadëp P'op Hagä Do wë. Tii d' né hë ÿ ky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã sa hyb n'aa. ² ÿ hapäh né hë sa ky n'aa ÿ

^{†††} **9:33** Jerusarënh panang ti Sijõn . Isaraéw buuj na-ããj hë kã ramaneëej kãn Sijõn . **SSS 9:33** Isajas 8.14, 28.16 daheeh ta ti kerii däk. Jesus ky n'aa né ti pä ky n'aa gó teh'ũũm doo. Hajök Isaraéw buuj sa hã, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do dajëb bã b'aa kajatsëk do hã. Ky n'aa kawas'ee däk sa hã b'aa hã dajëp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyyys, rawén ganadoo. Panyyg gó Isajas erii wät doo da, hajök Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo.

wén her'oot hahỹỹh: Tak'ëp né hẽ rakarẽn paawä P'op Hagä Do rah'yyb en'yyim. Ti hadoo né hẽ, dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do h'yyb däng do hä. ³ Dooh rah'yy gah'ood bä nyy da P'op Hagä Do bad'oo baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. Ratyw n'aa esoos nyy da rabad'oo, sa daaj hẽ baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, dooh rakarẽn bä ragado bä P'op Hagä Do benyyw däk doo, baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. ⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä ji tah'yyb mahũũm doo, Kristo an'oo bä. Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ Kristo hä h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hỹỹ kä P'op Hagä Do matym gó.*

⁵ Hahỹỹ da Mosees erii wät do paa ta ky n'aa jaw'yyk do hä hana do baad ji bahado däk do ky n'aa: “Jé hahỹỹ hä kamejũũ do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa”,† näng ta kyyh. ⁶⁻⁷ Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do matym gó ji bahado däk do ky n'aa. Hahỹỹ da ta kyyh: “Hahỹỹ da medoo manäh, ‘Jaa hasëek pé hỹ pong jé? Jaa hahyng pé t'õp dejëp do rababong bä?’ ” näng mäh. Hahỹỹ d' tahanäng pé Mosees kyyh: Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bä.‡ Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang

* **10:4** Hahỹỹ da na-ãj hẽ tahajaa ji erii bä tii: “Kristo hä takaja däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ Kristo hä h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hỹỹ kä P'op Hagä Do matym gó.” † **10:5** Rewitikos 18.5 ‡ **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bä, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa.

Kristo ganyyh ji an'oo bä. § 8 Hahÿÿ da takerii däk: “Dawëë nado a mahãnh panyyg hanäm doo. A h'yyb gó tabawät, a kyyh hä tabawät”,** näng kerih doo. †† Ta ti né hë ti panyyg hanäm do ji ky daheeh do pan'aa, äã maher'ood hõm doo. 9 Hahÿÿ da äã panäk sahõnh hä: T'öp, a h'yyb gó naa ta wób ramaa napäh bä, “Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, manoo bä, dejëp do mahang ganä wät P'op Hagä Do an'oo bä baad a h'yyb gó maky dahé bä na-ääj hë, tii bä õm da P'op Hagä Do ed'ëep nesaa do mahãnh, õm da ted'ëep ta wë. 10 Ji tawén ed'ëep, ji h'yyb gó né hë ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ji tawén ed'ëep na-ääj hë, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, “Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.” 11 Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Sahõnh hë né hë ta hä h'yy kasadä doo, dooh da ranu mebyy bä”, ‡‡ näng P'op Hagä Do kyyh. 12 Séd hä P'op Hagä Do gadoo ta hä h'yy kasadä doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë. Sét né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë sa wahë n'aa. Baad taky n'aa edëng sahõnh hë ta hä ky n'aa ets'ëë doo. 13 Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: “Sahõnh hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ky n'aa ets'ëë doo, wë ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo

§ 10:6-7 Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bä, Kristo ganä wäd kãn do hyb n'aa. ** 10:8 Nahejooj baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, kerih do hä ji bahapäh. †† 10:8 Dew-Teronom 30.14 ‡‡ 10:11 Isajas 28.16 hä takerii däk tii. Dooh da ranu mebyy bä ta matym gó rabë bä, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, tahanäng pé tii.

bä.”§§

¹⁴ Ti hado né paawä, nyy d' raky n'aa etsëë g'eeh, dooh ta hã rah'yy kae bä? Nyy da Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napëë bä ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napäh da, tananyy bä ta ky n'aa sa hã maher'oot doo? ¹⁵ Nyy da rabaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm do ta wób sa hã, P'op Hagä Do manejö bä ramaher'oot hyb n'aa? Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta ti ky n'aa: “Taw'ãäts hë, baad ub ta ti panyyg hanäm do panäg n'aa kajaa doo”, *** näng kerih do hã.

¹⁶ Taw'ãäts hë né paawä tii, dooh sahõnh hë Isaraéw buuj ragado bä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Tii da né hë Isajas her'oot do paah. Hahÿÿ d' mä ta kyyh P'op Hagä Do hã: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bä ër her'oot doo”, ††† näng mäh. ¹⁷ Ti hadoo né hë, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanäm do ji maa newëë do hã tabana. Kristo kyyh né hë ti panyyg hanäm doo. ¹⁸ Hÿÿ kä, hajök Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa ÿ eanh hahÿÿh: Dooh g'eeh rapanyyg enä hõm Kristo ky n'aa hã? Rapanyyg enä hõm né hë. Hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hã rapanyyg enä hõm né hë ji bahapäh:

“Badäk hahÿÿ bä haw'ãäts hë sa kyyh këh ÿ n'aa bawäd däk.

Dawëë sa kyyh kaja däk këh ÿ n'aa hã.”†††

¹⁹ Hÿÿ kä, rapanyyg enä hõm né paawä, dooh apäh Isaraéw buuj rah'yy genä bä Kristo ky n'aa

§§ 10:13 Jowéw 2.32 *** 10:15 Isajas 52.7 ††† 10:16 Isajas 53.1 ††† 10:18 Saaw-Mo 19.4

hã, rawén ganadoo? Dooh. Dooh tii d' tado bã.
Pooj jé dó hahỹỹ da paa Mosees baher'oot P'op
Hagã Do kyyh Isaraéw buuj sa hã:

“Ta wób buuj hã da,
p'ooj ub karapé haa nadoo do hã,
bë da h'yy kajew'eës ÿ an'oo bã.
ÿ anoo da bë kawajããn ta wób buuj wë
bë hã h'yy gatemah doo”,§§§ näng mäh.

²⁰ Ta jawén, baad ub Isajas baher'oot paa P'op
Hagã Do kyyh Isaraéw buuj nadoo do ky n'aa hã.
Hahỹỹ d' mã ta kyyh:

“Hã ÿ hyb n'aa napeet do paa ÿ d' rawyyd kãn sa
h'yyb me.
ÿ kametã däk hã ÿ hyb n'aa napeet do paa hã”,*
näng mäh.

²¹ Isaraéw buuj ky n'aa hã kã hahỹỹ da Isajas erii
wät P'op Hagã Do kyyh:

“Moh ÿỹ ÿ an'oo had'yyt paa nabuj keh'ũũm do sa
wë,
hã ÿ h'yy kawereem do sa wë, ÿ masa do hyb n'aa
paawã.”†

§§§ **10:19** Dew-Teronom 32.21 * **10:20** Isajas 65.1 † **10:21**
Isajas 65.2. Isaraéw buuj rapanyyg enã né paawã, rah'yy genã né
paawã, ranabuj keh'ũũm do hyb n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa
hanãm doo.

11

Isaraéw buuj ta jawén P'op Hagä Do t'yyd mehĩn do ky n'aa hahỹh

¹ Hahỹh da h̃ eanh hỹh kä: P'op Hagä Do mak'yyts kãn g'eeh ta karapee, Isaraéw buuj? Dooh. Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bä. Bë hegãã hỹh. H̃ na-ããj hẽ Isaraéw buuj, Abaraãm makũ panaa seeh, Bën-Jamih 12 hedoo do Isaraéw taah see panaa hỹh. ² Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bä ta karapee p'ooj ub tasëew hõm doo. Bë hapäh né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó P'op Hagä Do hã Eriij her'oot do paah. Hahỹh da Eriij makũ kyyh P'op Hagä Do hã, Isaraéw buuj taky n'aa tapaa bã: ³“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, radejëeb kãn sahõnh hẽ a ky n'aa rod hedoo doo. Rarejä bëeh a wë ji ma ejuu do tyng. Sét né hẽ h̃ mad'aak a ky n'aa rod sa see paah. H̃ na-ããj hẽ hỹh kä rakarën radaj'ëep”,* nãng mã Eriij kyyh. ⁴Ti m' hahỹh da P'op Hagä Do ky gadoo Eriij: “H̃ asëew däk tsyt hẽ wë h̃ 7 miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu me rehyy bë bã ta wób sa kabarii Baaw häd nãng do wë”,† nãng mã P'op Hagä Doo. ⁵Ti hadoo né hẽ da hẽ. P'op Hagä Do asëew hõm Isaraéw buuj sa wób, sa wë taky enyym do hyb n'aa. ⁶Hỹh kä, sa wë taky enyym do hyb n'aa tado bã P'op Hagä Do wén sëew hõm tii, dooh sa daaj hẽ baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa tado bã. Ji moo wät do hyb n'aa tado bã paawä, tii bã dooh ji wë taky enyym do hyb n'aa had'yyt hẽ tado wäd bã.

* **11:3** 1 Reis 19.10, 14 † **11:4** 1 Reis 19.18

⁷ Hahỹỹ da tabawät, da hẽ, Isaraéw buuj mahang: Dooh Isaraéw buuj rawyyd bä ti resoos doo.† Jããm hẽ sa wób, P'op Hagä Do asëew hõm do rawyyd kãn tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bä. Abaa padëek sa h'yyb P'op Hagä Do an'oo bä.
⁸ Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyyh do hã takerii däk sa ky n'aa:

“Dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do an'oo bä. Matym enä né paawä, dooh sa h'yyb gó rahapëë bä.
 Nabuuj enä né paawä, dooh ramaa napëë bä.” §

⁹ Dawi na-ããj hẽ her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahỹỹ da ta kyyh sa ky n'aa hã, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë bã:

“Man'oo sa tä, sa waa tak'ëp hanaak do na-ããj hẽ, h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bä, raganadaa bä baad nadoo do rabahoop hyb n'aa, nesaa do ramoo bok do sãm ragadoo hyb n'aa kã.
¹⁰ Man'oo sa matym gabah'ũũd däk, ranahapäh hyb n'aa.
 Man'oo ta wób karom rabahadoo hyb n'aa.”**

¹¹ Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dawëe P'op Hagä Do mahãnh rababoo däg had'yyt hẽ g'eeh hỹ jawén? Dooh. Dooh da raboo däg had'yyt hẽ dawëe P'op Hagä Do mahãnh. Jesus ky n'aa raganadoo do hyb n'aa, resõõts hõm do hyb

† **11:7** Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. § **11:8** Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10
 ** **11:10** Saaw-Mo 69.22-23

n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do edëëb kån hÿÿ kã ta wë, sa wë Isaraéw buuj rah'yy kajew'ëës hyb n'aa.†† ¹² Isaraéw buuj resõõts hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëë kån hÿÿ kã badäk hahÿÿ bã habong do Isaraéw buuj nadoo doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do sa hã tanoo do paawä, baad P'op Hagä Do ky n'aa edëë kån hÿÿ kã Isaraéw buuj nadoo doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë hyb n'aa newë nyy da tak'ëp ti bahãnh baad ub tabahadoo sahõnh hë ër hã, p'aa hënh P'op Hagä Do wë Isaraéw buuj rah'yy kawereem bã kã, Jesus hã rah'yy kae padëëk bã kã.

¹³ Bëeh, Isaraéw buuj nadoo do hã ÿ maher'oot hÿÿ kã. ÿ Kristo asëew hõm, ÿ tamejũũ, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ ma metëëk hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ kamahãn ta ti hã ÿ tamejũũ doo, tak'ëp ÿ wén hyb n'aa tam'aah. ¹⁴ Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën ÿ an'oo bã paawä wakån ÿ wób, Isaraéw buuj, bë wë rah'yy kajew'ëës. Bë wë rah'yy kajewëëts bã, rat'yyd kamehĩn, Jesus hã rah'yy ka'eeh ÿ karën paawä, sa wób rabadëp hyb n'aa. ¹⁵ Da hë hajõk Isaraéw buuj P'op Hagä Do etyn hõm ta mahãnh, Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajõk Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majĩ hedoo do paah, tii kã ratyw n'aa nyy däk P'op Hagä Do najiis rabahadoo hyb n'aa kã. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yyd kamehĩn bã kã, Kristo hã rah'yy kae bã kã, p'aa hënh da P'op Hagä Do gadoo ti ta wë. Tak'ëp tabahetsooh da ti noo gó kã. Dejëp do paa genä bong do hadoo da

†† **11:11** Rah'yy kajew'ëës bã da rat'yyd kamehĩn, tii bã da Jesus ragadoo.

tii! ¹⁶ Panyyg ky n'aa gó bē ŷ maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däg bä päw pan'aa uuh ta hã kan'oo däk doo, tii bä tsyt hē na-ãäj hē ta wē kasëew däk sahõnh hē mad'aak doo. Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk do tado bä joom patuuh, tii bä tsyt hē ta wē kasëew däk na-ãäj hē joom moo sahõnh hē.††

¹⁷ Joom oriib häd näng do hadoo P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj. P'op Hagä Do gekyd hõm joom moo wób. Tii bä bēe kä, Isaraéw buuj nadoo doo, oriib häd näng do daap hawäng do moo hadoo do tets'aa däk joom tēeg heh'äät hã, joom moo heh'äät do mahang. Ta tæg, joom kóm hana doo, tabës hÿÿ kä bē hã na-ãäj kä.§§ ¹⁸ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bē mak'yyts manä joom moo hedoo do P'op Hagä Do gekyd hõm doo, Isaraéw buuj. Bē h'yy kasabé manäh. Bē hyb n'aa newë hahÿÿh: Dooh bē tado bä joom patuuh hej'oonh doo. Joom patuuh ti bē hã hej'oonh doo.

¹⁹ Hahÿÿ da apäh h'yy kasab'ee doo gó bē see ky hadoo hã ŷÿ: “P'op Hagä Do gakyd hõm joom moo wób, Isaraéw buuj, ŷÿh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hã tabats'aa däk hyb n'aa, ŷ tagadoo

†† **11:16** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk paa Abaraâm, Isak, Jakóh, Isaraéw buuj sa wahë n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-ãäj hē kasëew bong tsyt hē ta wē. Hahÿ na-ãäj hē: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew padëek jãam hē pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew padëek sahõnh hē pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakãan.
 §§ **11:17** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: P'op Hagä Do asog hõm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hÿÿ kä ti ragado däk na-ãäj hē sa sii Abaraâm hã, Abaraâm panaa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

hyb n'aa”, näng apäh bë see kyyh. ²⁰ Te hub né paawä tii, P'op Hagä Do wén gekyd hõm tii, rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Õm P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ mahyb n'aa eãm, a hã hẽ h'yy kasabé manäh. ²¹ P'op Hagä Do t'yyd manehiïn bã joom mooh, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, õm na-ãäj hẽ dooh da tat'yyd mehiiïn bã P'op Hagä Do mahyb n'aa eréd hõm bã. ²² Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Ky ennyw né paawä P'op Hagä Do ji wë, dooh tahaja bã ji manesuj bã. P'op Hagä Do ky n'aa ety wät Isaraéw buuj Kristo ganadoo doo. Ky ennyw bë hã Isaraéw buuj nadoo doo. Taky ennyw had'yyt hẽ bë hã, bë manabaan bã hahÿÿh: Jããm hẽ taky ennyw do hyb n'aa bë tawén gadoo. Ta ti bë mabaan bã, bë hã hẽ bë du do bã bë h'yy ka'eeh, bë na-ãäj hẽ P'op Hagä Do etyn hõm da, joom moo ji gakyd hõm do hadoo. ²³ Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'yy kawereem bã, p'aa hënh rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä, tii bã P'op Hagä Do gadoo p'aa hënh tii, joom moo joom tëeg hã ji ets'aa däk doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bã sa hã. ²⁴ Bëeh, daap hawäng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gakyd bëeh, tii bã bë tets'aa däk joom oriib häd näng do heh'äät do tëeg hã, joom moo nahado né paawä bë p'ooj ub. Ta tii da P'op Hagä Do haja bã tamoo wäd bã, ta bahãnh tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'äät do moo hedoo doo, p'aa hënh tets'aa bã ta tëeg hã. ***

*** **11:24** P'aa hënh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wë Isaraéw buuj Jesus hã rah'yy kae bã kä, tahanäng pé tii.

Ta jawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëöp do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Wakän haa hedoo doo, ÿ karēn bë bahapäh hahÿ pooj jé ji nahapäh nä doo, bë hä hē bë h'yy kasabé mahänh: Hajök Isaraéw buuj wób nabuj keh'ũm dó, dooh Jesus hä rah'yy gah'ood nä bä, sahõnh hē ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do pan'aa ta hä rah'yy kae padäg bä kä. ²⁶Ta ti kajaa bä kä, P'op Hagä Do ed'ëöp da ta wē sahõnh hē Isaraéw buuj. Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijõn††† häd näng doo bä naa kajaa da ji h'yyb tym dëeb.

Tado hõm da P'op Hagä Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

²⁷ Hahÿ ti sa hä ÿ ky n'aa enooh doo, sa hä ÿ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do ÿ ado hõm bä kä”,††† näng P'op Hagä Doo.

²⁸ Jesus Kristo ky n'aa hanäm do raganadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do majĩ dó ti Isaraéw buuj, bëeh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enäh hyb n'aa, Kristo hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do asëew hõm do hyb n'aa sa wahë makũh, P'op Hagä Do kamahän had'yyt hē Isaraéw buuj, sa wahë makũh hä taky n'aa enooh do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do ado hõm bä sa hä tanoo do paah. Dooh na-ãäj hē tah'yy kahÿÿd bä tasëew hõm do

††† **11:26** Jerusarēnh häd see ti Sijõn . Isaraéw buuj ti na-ãäj hē ramaneëenh Sijõn . ††† **11:27** Isajas 59.20-21, 27.9, Jeremii 31.33-34.

sa hã. ³⁰ Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehĩn bëeh, p'ooj ub ta hã ky nadah'eeh doo. ³¹ Hÿÿ kä, Isaraéw buuj na-ããj hë raky nadaheeh do wób rabahado padëek do hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehĩn da sa hã, bë P'op Hagä Do t'yyd mehĩn doo da. ³² Sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do nabuj keh'ũũm, P'op Hagä Do metä kän. Dooh sa daaj hë rahaja bã rakedëeb bã, ti hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehĩn sahõnh hë.

P'op Hagä Do Paw-Ro j'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

³³ Tak'ëp né hë P'op Hagä Do ky ennyym!

Tak'ëp baad ub sahõnh hë tamoo wät doo.

Sahõnh hë P'op Hagä Do hapäh.

Dooh ji haja bã ji h'yy ganyy bã nyy da

P'op Hagä Do h'yyb däng tamoo wät doo.

Dooh ji haja bã ji h'yy gah'ood bã h'ëed hyb n'aa

P'op Hagä Do bad'oo tamoo wät doo.

³⁴ “Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh maher'oot pé ta hã nyy da tabad'oo.”§§§

³⁵ “Dooh hanoo pé P'op Hagä Do hã, tamab'aanh péh!”*

³⁶ Tii d' tawén hadoo, sahõnh hë ta hanaa had'yyt hë.

Ti né hë sahõnh hë mo haj'aa näng doo.

Ta no n'aa had'yyt hë.

Taw'ãäts hë ta hã ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

§§§ **11:34** Isajas 40.13 * **11:35** Jóh 41.11

12

Tsyt hē P'op Hagä Do wē ji awät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä wakān haa, P'op Hagä Do ər tat'yyd mehĩn do hyb n'aa, tak'öp ŷ betsēē bē kan'oo dāk hyb n'aa P'op Hagä Do hā, ta wē bē baboo had'yyt hē hyb n'aa. Taw'āāts hē tsyt hē, nesaa do mahānh, tagen'aak doo da bē babok. Tii da né hē P'op Hagä Do ji hyb n'aa jewyyg heh'āāt doo. Tii da né hē ta Sahee karēn P'op Hagä Do ji hyb n'aa jaw'yyk. ² Bē aboo manä badāk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rababok doo da. Bē an'oo bē P'op Hagä Do h'yyb h'ÿÿt, papuuj, P'op Hagä Do karēn do bē hyb n'aa newēē hyb n'aa. Tii bā bē hapāh da P'op Hagä Do karēn doo. Taw'āāts hē, baad had'op, P'op Hagä Do tsebé hanoo do ti P'op Hagä Do karēn doo. ³ Taky enyym doo gó ŷ P'op Hagä Do asēew hōm do hyb n'aa ta mejūū do ŷ bahadoo hyb n'aa, hahÿÿ da ŷ etsēē bē hā: Bē kawehēē manä bē hā hē. P'op Hagä Do anoo do pénh bē h'yy ka'eeh doo, bē hyb n'aa newēē. ⁴ Hahÿ hyb n'aa ta ti ŷ etsēē bē hā: Sét hē né paawä ji, hajōng ji hā hanāng doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, ji matym hedoo doo. Ta see ti ji mooh moo wät doo. Ta see ti ji tsyym bad'oo doo. Ta see pan'aa ji matym, ta see pan'aa ji nabuuj. ⁵ Ti hadoo ər hā: Hajōk né paawä ēer, sét hē Kristo hub hadoo ēer, sét hē Kristo karapee ēer, ta hā ər h'yy kata dāk do hyb n'aa. Hajōk né paawä ēer, séd hā ər kata dāk ər da hadoo do hā, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo do séd hā ji hā takata dāk doo da. Ti hyb n'aa, bē kawehēē

manä bë hä hë ÿ wén näng. ⁶ Ta ky ennyw gó P'op Hagä Do an'oo däk er hä ta Sahee hejój gó ji hajaa doo. Er hä tetyn hōm ta Sahee ky gabuuj gó er hajaa doo. Ti hyb n'aa kä, er see hä P'op Hagä Do an'oo däg bä P'op Hagä Do metëeh do ta wób hä tamaher'oot hyb n'aa, taw'ääts hë ta h'yy ka'eeh do pénh tamaher'oot tii. ⁷ Ji hä tan'oo däg bä ta wób ji masa doo, tii bä taw'ääts hë ji masa né hë. Ji hä tan'oo däg bä ta wób ji ma metëek hyb n'aa, taw'ääts hë ji ma metëek né hë. ⁸ Ji hä tan'oo däg bä ta wób ji h'yyb en'yym hyb n'aa, tii bä taw'ääts hë ji h'yyb en'yym né hë ta wób. Ji hä tan'oo däg bä bedoh do sa hä ji masa hyb n'aa, taw'ääts hë baad né hë ji masa. Ji hä tan'oo däg bä ta wób sa wahë n'aa ji bahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë h'yyb hedoo doo me ji bag'ääs. Ji hä tan'oo däg bä ta wób ji t'yyd mehīn hyb n'aa, taw'ääts hë tsebee gó tii d' ji bad'oo.

⁹ Taw'ääts hë bë h'yyb gó naa bë kamahñn bë da hadoo doo. Bë kamahñn manä nesaa doo. Taw'ääts hë baad hadoo do bë kamahñn had'yyt hë. ¹⁰ Taw'ääts hë ji wakään baad ji kamahñn doo da bë kamahñn bë da hadoo doo. Bë wehëë bë da hadoo doo, bë hä hë bë kaweh'ëeh do bahñh.

¹¹ Taw'ääts hë tak'ep bë hyb n'aa tam'aah P'op Hagä Do wë bë moo bok do hä. Bë h'yyb nahũũj manäh, bë moo nahũũj manäh. Taw'ääts hë bë h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bë moo boo Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do wë.

¹² Baad hadoo do bë gadoo da ta jawén bë bahapäh do hyb n'aa, taw'ääts hë h'yyb tsebee gó bë aboo had'yyt hë. Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó bë

gadoo baad nadoo do bë ahob bä. Bë eréd manä bë ky n'aa etsëë doo.

¹³ Bë masaa bë wë hanäng doo me P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong doo, bedoh doo. Taw'ääts hë baad bë gadoo bë tób yt nu keják doo.

¹⁴ Bë ky n'aa edëë bë hã rejää doo. Taw'ääts hë bë ky n'aa edëë tii. Bë ky n'aa was'ee manäh.

¹⁵ Taw'ääts hë bë tsebee tsebé do sa sii. Bë aód ha'oot do sa sii.

¹⁶ Taw'ääts hë baad bë babok ta wób sa wë, séd bë h'yib hedoo hyb n'aa. Sa bahãnh bë nu gadäk bë edoo manäh. Taw'ääts hë ta wób sa yd jé had'os do sa da bë h'yib hedoo. Bë hajaa ta wób mahãnh bë edoo manäh.

¹⁷ Baad nadoo do bë hã ramoo boo bä, bë mabaaj manä baad nadoo doo me. Taw'ääts hë bë hyb n'aa newë nyy da baad hadoo do bë moo bok ta wób sa matym gó. ¹⁸ Taw'ääts hë sahõnh hë bë hajaa doo me bë tyw n'aa esoos nyy da bë bad'oo, hanãm gó bë babok hyb n'aa sahõnh hë sa wë. ¹⁹ Wakãn haa hedoo do ÿ kamahãnh doo, bë mabaaj manä baad nadoo do bë hã ramoo bok bä. P'op Hagä Do ti hanoo ta ti hedoo do sãm. Tii da né hë kerih doo gó P'op Hagä Do kyyh:

“ÿ né hë ti ta sãm habaanh doo.

ÿ né hë ti baad nadoo do ta sãm hanoo doo”, * näng mä P'op Hagä Doo.

²⁰ P'op Hagä Do kyyh her'oot doo da né bë bad'oo. Hahÿÿ da ta kyyh:

* **12:19** Dew-Teronom 32.35

“A majĩ asa bã,
 man'oo ta hã ta waa.
 Tahoo kaaj bã,
 man'oo ta naëng.
 Nu mebyng da tii bã,
 baad nadoo tamoo wät do paa hyb n'aa.”†

21 Bë an'oo manä nesaa do j'aa ketsë bë hã.
 Taw'ääts hë bë j'aa ketsë nesaa do hã baad hadoo
 doo me.

13

*Hyb n'aa jewyk do sa hã ji ky daheeh do ky n'aa
 hahÿÿh*

¹ Taw'ääts hë bë sahõnh hë bë ky daheeh hyb
 n'aa jewyk do ji rabag'ääs doo. Ta ti ÿ wén mejũũ,
 dooh P'op Hagä Do ky gabuuj nadoo pé ji wahë
 n'aa. P'op Hagä Do né hë ti hanoo ji wahë n'aa
 rabahadoo hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa sa wahë n'aa
 wë h'yy kawareem doo, P'op Hagä Do hanoo do
 wë né hë tah'yy kawareem. Tii d' hedoo do sa daaj
 hë raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³ Baad
 moo bok doo, dooh hyb n'aa rajeÿÿm pé hyb n'aa
 jewyk do hedoo doo. Baad nadoo do moo bok do
 ti ti he'ÿÿm sa hã. Baad ub, neÿÿm doo gó ji karën
 bã ji awäd bã ji wahë n'aa wë, taw'ääts hë baad
 hadoo do ji moo wät, tii bã ji wahë n'aa tsebë da
 ji wë. Ji moo wät do hã da raj'aa etsë tii bã. ⁴ P'op
 Hagä Do karom hadoo ji wahë n'aa hedoo doo,
 baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa ji hã. Hÿÿ kä,
 baad nadoo do ji moo wäd bã, taw'ääts hë ji eÿÿm

† 12:20 Proweh-Bijos 25.21-22

sa hã, rahajaa do hyb n'aa ji rarejãã. P'op Hagä Do karom, nesaa do moo bok do rejãã do hadoo tii. ⁵Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ji ky daheeh né hẽ ji wahë n'aa. Ji ranarejãã hyb n'aa had'yyt hẽ nado ji ky daheeh. Ji wén ky daheeh na-ããj hẽ, ji h'yyb ji hã taky n'aa tapa mahãnh. ⁶Ti hyb n'aa, ji gadoo do uuh ji an'oo had'yyt hẽ ji häj n'aa bag'ããs do sa hã. Sa hã ji wén noo ta tii, P'op Hagä Do karom hadoo rabahadoo do hyb n'aa, raty kanewad had'yyt hẽ do hyb n'aa rabag'ããs do hã. ⁷Taw'ãäts hẽ bë an'oo né hẽ dajëër ji häj n'aa bag'ããs do ramejũũ doo. Taw'ãäts hẽ na-ããj hẽ baad ji weh'ëeh hyb n'aa jewyk do ji hã bag'ããs doo.

⁸Bë kũüt enä manäh. Tabad'op hẽ bë kũüt enäh. Jããm hẽ ji da hadoo do ji kamahãn do ti bë kũüt hado had'yyt hẽ sa wë. Ta ti ÿ wén her'oot, ta da hadoo do kamahãn doo, taky dahé däk do hyb n'aa sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. ⁹Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aã manä ta see ÿÿm sii. Madajëeb manä a da hadoo doo. Etsëeg manäh. H'yyb däg manä a da hadoo do h'ëed hã.”* Ta ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, ta ky n'aa jaw'yyk do wób na-ããj hẽ, hahÿ sét hadoo do tamejũũ do hã takaja däk: “Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da.”† ¹⁰Jé kamahãn doo, dooh baad nadoo do tamoo wäd bä ta da hadoo do hã. Ti hyb n'aa, jé kamahãn do ky dahé däg kãn P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. ¹¹Taw'ãäts hẽ bë ÿ maher'ood wät doo da bë babok, da hẽ ër babok bä Kristo matëeh do ji

* **13:9** Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom 5.17-19, 21 † **13:9** Rewitikos 19.18

gadaa had'yyt hē bē hapäh do hyb n'aa. Bē h'yy kanap'eed manä ha'ÿÿh do rah'yy kanapeet doo da. Taw'ääts hē bē h'yyb hedoo, ji h'yyb näm do hadoo. Èr du doo noo gó Jesus hã èr h'yy ka'eeh doo, hãd badawëet nä ta wë ji Kristo ed'ëep doo. Hÿÿ kä hãd edaa däk. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē h'yyb hedo bē ÿ maher'ood wät doo da bē babok hyb n'aa. ¹² Panyyg ky n'aa gó bē ÿ maher'oot tii: Edaa däk atsëm bahänh doo, edaa däk tabawak, ti hyb n'aa, taw'ääts hē èr erét badagyp hadoo do ji moo wät do paah.† Taw'ääts hē baad hadoo doo gó èr babok, ta bag gó èr babok do hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad hadoo doo, ta me nesaa do hã ji j'aa ketsë doo. ¹³ Taw'ääts hē baad èr babok, adëb bä, ta bag gó, ji awät do hadoo. Taw'ääts hē dooh ji aoom bä jarakë hedoo do hã. Taw'ääts hē dooh ta bahänh ji awëë bä na-ãäj hē. Taw'ääts hē dooh èr aã bä ji ÿÿm ji patug nadoo do sii. Taw'ääts hē dooh èr moo boo nu meby n'aa näng doo. Taw'ääts hē dooh èr aboo bä séd ji h'yyb nahedoo doo gó ji da hadoo do hã, dooh ta wób hã èr h'yy kajewëets na-ãäj hē. ¹⁴ Bē an'oo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, bē h'yyb gó tabawäd had'yyt hē, bē tah'yyb mahüüm, Kristo bawät doo da bē babok hyb n'aa kä. Bē an'oo manä nesaa do ji h'yyb säg karën do bē h'yyb gó tawäd bä, nesaa do bē moo boo mahänh.

14

Nyy da ji bawät ji da hadoo do wë ky n'aa hahÿÿh

† 13:12 Badagyp hadoo doo, sahönh hē nesaa pé tii.

¹ Taw'ãäts hē bē gadoo ji hã P'op Hagä Do karēn do hã baad h'yy ganehot nä doo. Bē ky kedag manä sa sii sa hã baad hadoo do p'ãã. ² Ta wób sa hã tahajaa sahõnh hē ji awëë bā. Tii d' nado ta wób sa hã. Baad h'yy ganehot nä do sa hã, dooh ji awëë bā ta dab. ³ Sahõnh hē haw'aa doo, sahõnh hē hawëh doo, taw'ãäts hē dooh ramak'yyts bā ta dab nawëh doo. Ti hadoo ênh ta dab naw'ëeh doo, taw'ãäts hē dooh raky n'aa ety bā baad nadoo do hã ta dab haw'ëeh doo, P'op Hagä Do gado däk do hyb n'aa sahõnh hē haw'aa doo, sahõnh hē hewëh doo. ⁴ Karom ky n'aa gó bē ÿ maher'oot ta tii: Dooh taw'ãäts hē tado bā ta see karom ji nabuuj gedo bā, baad tamoo nawäd bā ji edoo bā. P'op Hagä Doo, ta kariw n'aa ti ta her'oot da baad tawäd bā, baad tanawäd bā. Baad däg da tabahadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hē tabahado däk tan'oo bā.

⁵ Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta äh see ta äh wób mahãnh. Ta wób sa hã, séd uuh had'yyt hē ji äh. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē baad bē bahapäh bē h'yyb gó h'ëed hyb n'aa bē bad'oo bē bahed'oo doo. ⁶ Ta ä see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahõnh hē hawëh doo, sahõnh hē hawa doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ããj hē, ta waa, ta tä hyb n'aa P'op Hagä Do hã taj'aa etsë do hyb n'aa. Ta dab nawëh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ããj hē. P'op Hagä Do hã na-ããj hē taj'aa etsë tii. ⁷ Dooh ër daaj hē ër ta danäh ër do bā ër aboo bā, ër dajëb bā na-ããj hē. Dooh ji daaj

hē ji h'yyb en'yym hyb n'aa ji awäd bä, ji dajëb bä. ⁸ Badäk hahÿÿ bä ër abok doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yyb en'yym hyb n'aa tii, ër dajëb na-ããj né hē. Ti hyb n'aa kä, badäk hahÿÿ bä ër abok bä, ër dajëb bä na-ããj hē, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ma had'yyt hē ëër. ⁹ Ti hyb n'aa né hē Kristo wén dajëp, tawén ganä wät, sahõnh hē sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, dejëp do sa wahë n'aa, edëp do sa wahë n'aa na-ããj hē.

¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bë ky n'aa etyy bë wakãän hadoo do ta dab tabawëh do hyb n'aa? Bëë kä, baad h'yy ka'eeh doo, h'ëed hyb n'aa bë makyys bë wakãän hadoo do ta dab tanawëh do hyb n'aa? Èr sahõnh hē, ër da kametä däk P'op Hagä Do matym gó ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ër hã tabaher'oot hyb n'aa tagado bä, taganado bä ër moo bok do paah. ¹¹ Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Baad ÿ ky däng, dooh ÿ ky kahÿÿd bä”, näng mä
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
“sahõnh hē rabehyy b'ëeh da sa taron nu paa me
pój ÿÿ jé.

Sahõnh hē raj'aa etsë da P'op Hagä Doo”, näng mä
P'op Hagä Do kyyh.*

¹² Ti hyb n'aa kä, ër sahõnh hē, sét ken'yyp da P'op Hagä Do hã ër da kaner'oot ër babok do paa hã.

¹³ Ti hyb n'aa taw'ãäts hē ër erét ër da hadoo do ër ky n'aa etyy doo. Taw'ãäts hē baad bë hyb n'aa matakä, tabad'op hē bë moo boo mahãnh,

* **14:11** Isajas 45.23

tabad'op hě bē her'ood mahǎnh baad nadoo do hǎ h'yyb tatuk do bē seeh. ¹⁴ Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hǎ ŷ h'yy kata dāk do hyb n'aa, baad ub hēp ŷŷ gó ŷ bahapāh hahŷŷh: Ji awa do mahang, ji awēh do mahang, dooh ti hanāng pé baad nado wād ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad ub ti sahōnh hě. Ti hadoo né hě, jé hahŷŷ da hyb n'aa newēē doo: “Hahŷ dooh ji awēē bā. Dooh P'op Hagä Do karēn bā ji awēē bā”, tanoo bā ta h'yyb gó, tii bā taw'āāts hě nado tawēē bā. Baad nado dāk ti ta hǎ. ¹⁵ Bē awa do hyb n'aa, bē awēh do hyb n'aa bē wakāān hadoo do Jesus hǎ h'yy ka'eeh do bē h'yyb rejā bā, tii bā dooh kamahǎn gó bē aboo booh. Bē an'oo manā bē awēh do hyb n'aa bē wakāān hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajēp doo, baad rawén h'yy kanae wāt. ¹⁶ Ti hyb n'aa hahŷ ŷ etsēē bē hǎ: Bē adoo manā bē wakāān hedoo do h'yyb rejāā doo, baad né paawā ti bē hǎ. Taw'āāts hě bē h'yyb bē meso, baad hadoo do bē hǎ hyb n'aa, ta wób Jesus hǎ h'yy kana'eeh do bē raky n'aa rejā mahǎnh. ¹⁷ Ta ti ŷ wén etsēē bē hǎ, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb n'aa nado, ji eēēk do hyb n'aa nado tabag'āās doo bā ji P'op Hagä Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karēn do ji hǎ. P'op Hagä Do ji tabag'āās bā, takarēn ta Sahee ji tah'yyb mahūūm do hyb n'aa baad ji bawāt ta matym gó, h'yyb nyyw gó ji bawāt ji da hadoo do wē, tsebee gó ji bawāt na-āāj hě. ¹⁸ Ta tii da Kristo wē moo bok do rah'yyb en'yym P'op Hagä Doo. Baad ub da na-āāj hě ta wób raheer'oot ta tii d' hawāt do sa ky n'aa.

¹⁹ Ti hyb n'aa kā, taw'āāts hě h'yyb nyyw gó ji bawāt ji da hadoo do wē hanoo do hǎ ěr h'yyb

padëek, er moo booh. Taw'ãäts hë er h'yyb padëek na-ãäj hë er moo bok er da hadoo do masa do hã, Jesus hã er h'yy ka'eeh do takah'ũüm hyb n'aa. ²⁰ Bë rejã manã bë da hadoo do h'yyb gó P'op Hagã Do moo wät doo, bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa sa hã baad nadoo doo. Tahaja né paawã sahõnh hë ji awa bã, ji awëë bã, dooh taw'ãäts hë tado bã ji awëë bã, ji awa bã ta see h'yyb panas'ëeh doo, baad tah'yy kanae wät hanoo doo.† ²¹ Taw'ãäts hë dooh ji eëg bã uwa s'ëëb, taw'ãäts hë dooh ji awëë bã ji tã, ta ti ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do tah'yyb tatug bã. Taw'ãäts hë tabad'op hë er moo boo er da hadoo do baad nadoo do hã tah'yyb tatuk doo.

²² Baad tado bã a hã sahõnh hë hedoo pé ji awëë bã, uwa s'ëëb ji eëg bã, taw'ãäts hë tii. P'op Hagã Do hapäh a h'yyb. Mamejõ manã ta wób ragadoo a hã pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedëng jé ta hã hë ky n'aa kanatapaa doo, ta hã pé baad hadoo do p'ãã. ²³ Tii d' nado h'yy ketyn doo gó ta tã tawëë bã, ta hã pé ji nawëh doo. P'op Hagã Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahõnh hë ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wät doo, baad nado ti P'op Hagã Do matym gó.

† **14:20** Hahÿÿ d' apäh Paw-Ro hanäng péh: Ji awëë bã ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawëh hyb n'aa ta hã pé ji nawëh doo. Tii bã ta hã hë, ta daaj hë ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bã teréd hõm Jesus hã tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hë, ta hã hë ta h'yyb ky tapaa do hyb n'aa, baad nado tamoo wät ted'oo do hyb n'aa.

15

¹ Taw'ãäts hē ēēr, baad P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo, ēr gadoo, ēr masa ēr da hadoo do baad nado nä P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo. Taw'ãäts hē dooh ēr karēn do jawén ēr abooh.

² Taw'ãäts hē ēr sahōnh hē ēr h'yyb en'yym ēr wakãän hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hã, baad P'op Hagä Do hã rah'yy kasadä hyb n'aa kä.

³ Kristo na-ãäj hē, dooh ta daaj hē tah'yyb en'yym do jawén nado paa tabawät. Ta wób tamasa hyb n'aa paa ti tabawät, hahÿ kerih do paa metēeh doo da né hē: “Jó ÿÿ tabadäng òm raky n'aa rejãä doo.

ÿ né hē gado däk, a hã tanadäng hyb n'aa”,* näng kerih do paah.

⁴ Sahōnh hē P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerii däk doo, takerii däk ēr tama metēek hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me, ta kyy kerih doo gó hana do ji h'yyb näm doo me ēr gada hyb n'aa baad hadoo do ēr hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

⁵ P'op Hagä Do hã, ji h'yy ganajëng do hanoo doo, ji tah'yyb en'yym doo, ÿ ky n'aa etsēē, séd bë h'yyb hedo had'yyt hē tan'oo bä, Kristo Jesus bawäd wät doo da bë babok hyb n'aa,

⁶ sét hadoo doo me bë h'yyb, sét hadoo doo me bë kyyh, P'op Hagä Doo, ēr Wahē N'aa Jesus Kristo Yb, bë j'aa etsē hyb n'aa kä.

⁷ Ti hyb n'aa kä, taw'ãäts hē bë gadoo bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, bë Kristo gado däk doo da. Taw'ãäts hē tii da bë bad'oo P'op Hagä Do kawehēē däk hyb n'aa.

⁸ Bë hyb n'aa newë bë ÿ maher'oot doo: Kristo bana kãn Judah buuj tamasa hyb n'aa, te hub né hē P'op Hagä Doo,

* **15:3** Saaw-Mo 69.9 hã takerii däk ti P'op Hagä Do hã kaher'oot do paah.

tametëeh hyb n'aa, Judah buuj sa wahë makũũ
hã P'op Hagä Do ky däng do takaja däk hyb n'aa,
9 Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb
n'aa, sa wë tat'yyd mehĩn do hyb n'aa. Tii da né
paa takerii däk ta ti ky n'aa:

“Ti hyb n'aa a hã ÿ j'aa etsë da Judah buuj nadoo
do mahang.
Õm ÿ ma ejäm da.”†

10 Hahỹỹ da na-ããj hë takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo,
bë tsebee P'op Hagä Do karapee sa sii, Judah buuj
sa sii.”‡

11 Hahỹỹ da na-ããj hë takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo,
bë j'aa etsëe Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.
Sahõnh hë badäk hahỹỹ hã habong doo,
bë j'aa etsëe ta hã.”§

12 Hahỹỹ d' paa Isajas baher'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa mahang
Judah buuj nadoo do bag'ããs doo.
Ta hã da rah'yy kasadä.”***

† 15:9 2 Samuéw 22.50, Saaw-Mo 18.49 ‡ 15:10 Dew-Teronom
32.43 § 15:11 Saaw-Mo 117.1 *** 15:12 Isajas 11.10. Dawi
makũ yb ta ti Jesé. Jesus né ti Jesé panaa Judah buuj nadoo do
bag'ããs doo.

13 P'op Hagä Do hä, baad taky n'aa enooh do ji gada hanoo do hä ÿ ky n'aa etsëë bë h'yy gadajang tan'oo bä, h'yyb nyyw gó bë babok tan'oo bä bë hä, ta hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ta ti ÿ wén ky n'aa etsëë, ta Sahee hejój me tan'oo bä baad ub had'yyt hë bë gada hyb n'aa ër hä taky n'aa enooh doo.

14 Wakän haa hedoo doo, baad ÿ bahapäh hahÿ hëp ÿÿ gó: Bë ky enyyw had'yyt né hë bë da hadoo do wë, baad bë bahapäh nyy da P'op Hagä Do karën ji bawät, baad bë bahajaa bë maher'oot bë da hadoo doo, baad rababok hyb n'aa. 15 Ti hadoo né hë, dooh né hë ÿ ky n'aa eäm bä bë ÿ ma erii wät do hä, ta ti bë mabaan mahänh. Tii da bë ÿ wén ma erii wät, ta ky ennym doo gó P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa hä ÿÿ, 16 Judah buuj nadoo do mahang Kristo Jesus panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do matym n'aa manaa do hadoo ÿÿh. Judah buuj nadoo do hä ÿ maher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo P'op Hagä Do gen'aak do rabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó moo wät do hyb n'aa, tsyt hë nesaa do mahänh kasëew hõm do rabahadoo hyb n'aa kä.

17 Ti hyb n'aa, ti anäng ÿ h'yy kasab'ee do pan'aa Kristo Jesus hejój gó P'op Hagä Do wë ÿ moo wät do hyb n'aa. 18 Ti hadoo né hë, jääm hë ÿ h'yy kasab'ee ÿ moo wät do hä Kristo moo wäd wät do hyb n'aa. Ta ky n'aa sa hä ÿ maher'oot do hyb n'aa, sa mahang ÿ moo wäd wät do hyb n'aa, Kristo an'oo bä Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hä raky daheeh hyb n'aa. 19 Ta heen n'aa hejój gó, meuj n'aa näng do hejój gó, P'op Hagä Do Sahee

hejój gó ÿ moo wäd wät sa mahang. Jerusarēnh bā naa, Iririko häd näng do häj n'aa bód hēnh kä baad ÿ baher'ood hōm sahōnh hē sa hā Kristo panyyg hanām doo. ²⁰ Hahÿÿ da had'yyt hē ÿ bahed'oo: ÿ karēn ÿ maher'oot Kristo ky n'aa ta wób ranaher'oot nä bā, ta wób ramoo bok do jó ÿ moo nawät hyb n'aa. ²¹ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii dāk doo da ÿ karēn ÿ bad'oo. Hahÿÿ da takerii dāk:

“Panyyg tamah do rahapäh da,
Ta ky n'aa nanapäh do h'yy kadew'uuh da.”††

²² Raky n'aa nanapäh nä bā ÿ maher'ood hōm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bā bē wē ÿ hegāā bā. ²³ Hÿÿ kä, ÿ haja dāk do hyb n'aa babä Kristo ky n'aa ÿ maher'oot doo, hajōō dāk hyb n'aa na-āāj hē ta baab ÿ karēn do bē wē ÿ baheg'āās, ²⁴ ÿ karēn paawä bē panang bā ÿ nu däng dó Es-Pāj häj n'aa bā ÿ mahōm me, bē ÿ bahehēen hyb n'aa. Bē ÿ bahehēen do jawén paa bā, banadawéd né paawä, ÿ karēn paawä ÿ bē masa Es-Pāj hēnh ÿ bahōm doo. ²⁵ Jerusarēnh hēnh ÿ bahōm dó pooj jé, Jesus hā h'yy ka'eeh do t'īī hēnh habong do sa matym n'aa ÿ tajoooh hyb n'aa. ²⁶ H'yyb tsebé doo me Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa bā habong do rabata padēek dajēer, Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do ramasa hyb n'aa. ²⁷ Sa daaj hē, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'āāts hē né hē ti ramasa sa hā, rakūūt enäh do hadoo do hyb n'aa sa wē. Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do sa hyb n'aa né hē

†† **15:21** Isajas 52.15

Judah buuj nadoo do ragado däk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do Sahee hä hana doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē ti ramasa hÿÿ kä Judah buuj hä sa wē hanäng doo me, ramabaanh do hadoo. ²⁸ Sa matym n'aa ÿ tajoo do jawén paa bä, baad sahōnh hē dajēer ragado däk ÿ bahapäh bä kä, ÿ tsyym kadoo da Es-Päj häj n'aa hēnh ÿ bahōm doo. Ta hōō bä ÿ nu däng dó bē panang bä, bē ÿ baheg'ääs hyb n'aa. ²⁹ Baad ÿ bahapäh hahÿÿh: Bē wē ÿ kajaa bä, tak'ēp bē da Kristo ky n'aa edēng da hēp ÿ n'aa.

³⁰ Hÿÿ kä wakān haa hedoo doo, Jesus Kristo er Wahē N'aa karapee er bahadoo do hyb n'aa, er da hadoo do er kamahän P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa na-ääj hē, tak'ēp ÿ betsēē bē hä, si ÿÿ P'op Hagä Do hä bē ky n'aa ets'ēē had'yyt hē hēp ÿ n'aa. ³¹ Bē ky n'aa ets'ēē ÿ P'op Hagä Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah häj n'aa bä habong do Jesus hä h'yy kana'eeh do sa mahānh.†† Bē ky n'aa ets'ēē na-ääj hē, baad Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa wē ÿ mahūūm doo. ³² Taw'ääts hē tii da bē ky n'aa ets'ēē, P'op Hagä Do karēn bä, h'yy gadajaa gó bē wē ÿ kajaa hyb n'aa, bē mahang ÿ h'yy kameh'ääk hyb n'aa, p'aa hēnh ÿ h'yyb hedo däk hyb n'aa kä. ³³ Hÿÿ kä ÿ karēn P'op Hagä Doo, ji tah'yyb en'yym doo, bē mahang tabawät. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

16

Sa hä Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

†† **15:31** Tii d' tawén etsēē sa hä, Judah buuj wób, Jesus hä h'yy kana'eeh doo, rakawajään do hyb n'aa ta wē. Rano n'aa masoo Paw-Ro.

¹ Bë ÿ maher'oot er ãnh hadoo do Pëb häd näng do ky n'aa. Baad tabawät. Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Sën-Kerej häd näng doo bä habong do sa masa n'aa see tii. ² Taw'ãäts hẽ bë gadoo bë wë takajaa bã, bë nemuun Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'yy kata däk do hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ baad bë gadoo Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tsyt hẽ ta wë kasëew däk do ji gadoo doo da. Taw'ãäts hẽ bë masaa ta hã, hajõng do tamasaa wät do hyb n'aa. ÿ na-ãäj hẽ tamasaa wät.

³ Bë maher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ÿ hyb n'aa esee sa hã. Nemon ÿÿ Kristo Jesus wë ramoo bok tii. ⁴ Rahapëë né paawä dajëp sa hã péh, ti hadoo né hẽ ÿ ramasa. ÿÿh, sahõnh hẽ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do na-ãäj hẽ, ãã tsebé sa wë, baad hadoo do ãã hã rabad'oo do hyb n'aa. ⁵ Taw'ãäts hẽ hät ÿÿ gó bë edëe na-ãäj hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do Akira sa tób bã kahet'aa doo.

Bë maher'ood najis ÿÿ, Epenet häd näng doo, ÿ hyb n'aa esee ta hã. Hãj n'aa bód Asija häd näng doo bã, jããm hẽ pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh do ti Epenet. ⁶ Hät ÿÿ gó bë edëe Marija, tak'ëp bë hyb n'aa moo wät do paah. ⁷ Hät ÿÿ gó bë edëe nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo, ãn-Doroniko, Junijas häd enäh doo, si ÿÿ radewäts b'ëeh do paah. Ky n'aa etsëeh tii, Jesus mejũũ do sa mahang. Pój ÿÿ jé Kristo hã rah'yy kae padëek tii.

⁸ Hät ÿÿ gó bë edëe aj'yy ãm-Pijat häd näng doo, ÿ kamahãn doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'yy kata däk do hyb n'aa. ⁹ Hät ÿÿ gó bë edëe aj'yy Uh-Bãn häd näng doo, er sii Kristo wë moo wät

doo. Hät ŷŷ gó bē edēē najis ŷŷ Es-Takis häd näng doo. ¹⁰ Hät ŷŷ gó bē edēē aj'y'y Aperes häd näng doo, h'y'y kanerét doo me baad had'yyt hē Kristo hā h'y'y ka'eeh doo. Hät ŷŷ gó bē edēē aj'y'y Aris-Tob häd näng do tób yt hā haj'eenh doo. ¹¹ Hät ŷŷ gó bē edēē aj'y'y Erodijōn häd näng doo, nemon ŷŷ Isaraéw buuj hedoo doo. Hät ŷŷ gó bē edēē aj'y'y Nar-Sis häd näng do tób yt hā haj'eenh do Jesus hā h'y'y ka'eeh doo.

¹² Hät ŷŷ gó bē edēē ŷŷj Tiripena, Tiriposa häd enäh doo. Tak'öp ramoo bok do ti Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do wē. Hät ŷŷ gó bē edēē ŷŷnh Peh-Sid häd näng doo, najis ŷŷ, tak'öp né hē Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do wē moo wäd wät doo. ¹³ Hät ŷŷ gó bē edēē aj'y'y Rupu häd näng doo, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do wē kasēew hōm doo. Hät ŷŷ gó bē edēē na-āāj hē ta ŷŷn. Ta t'aah hadoo ŷ tagadoo paah. ¹⁴ Hät ŷŷ gó bē edēē aj'y'y Asīn-Kirito, Peregōn, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas häd enäh doo. Hät ŷŷ gó bē edēē na-āāj hē ēr hŷŷj hedoo do P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'y'yk do hyb n'aa sa sii kahet'aa doo. ¹⁵ Hät ŷŷ gó bē edēē aj'y'y Pirorogo häd näng doo, ŷŷnh Jurija häd näng doo, aj'y'y Neru häd näng doo, ta ānh daheeh. Hät ŷŷ gó bē edēē na-āāj hē aj'y'y Orim-Pas häd näng doo, sahōnh hē P'op Hagā Do karapee wób sa sii kahet'aa do na-āāj hē.

¹⁶ Baad bē kedēē bē da hadoo do hā. Sahōnh hē Kristo hā h'y'y ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do bē m' rahyb n'aa esee.

¹⁷ Wakān haa hedoo doo, ŷ etsēē bē hā, bē kanā séd ji h'y'yb nahedoo hanoo do sa mahānh, ji rah'y'yb panas'ēēh do mahānh na-āāj hē, ta see hadoo, bē gado dāk do hadoo nado ma met'ēek

doo. Bë ky dahé manä sa hä. Dawëë bë kanä sa mahänh. ¹⁸ Dooch Kristo, ër Wahë N'aa wë ramoo bok tii. Sa h'yyb karën do jawén rababok. Ky kamep'ëeh doo me, ji hä raj'aa etsë doo me rawedii baad manatakëë doo.

¹⁹ Kristo hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë habong do raky n'aa napëë däk baad bë ky dahé däk Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa ÿ h'yy gadajang. Ti hadoo né hë, baad hadoo do hä ÿ karën paawä bë h'yy ganäng, taw'ääts hë bë nahapäh do hadoo nesaa doo. ²⁰ Edaa däk P'op Hagä Doo, h'yyb nyyw gó ji bawät hanoo doo, bë j'aa ketsë tan'oo bä Nesaa Do Yb hä. Jesus, ër Wahë N'aa ky enyym da bë hä.

²¹ Tsimoot, si ÿ moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo, Rusijo, Jasõn, Sosipater häd enäh doo, ti na-ääj hë bë m' rahyb n'aa esee.

²² ÿÿh, Tesijo häd näng doo, hahÿ Paw-Ro mejüü do herih doo, bë sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo hä h'yy kata däk doo, bë ÿ hyb n'aa esee.

²³ Aj'yy Gajo häd näng doo bë m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bä ÿ tagado had'yyt hë. Sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do babä habong doo, ti na-ääj hë baad tagadoo. Eras, panang dajëër hagä n'aa, ër hÿÿj hadoo do Kuwar-To häd näng do na-ääj hë, bë m' rahyb n'aa esee. [²⁴ ÿ karën Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ky enyym sahõnh hë bë wë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.]

²⁵ Hÿÿ kä, taw'ääts hë ër j'aa etsë P'op Hagä Doo. Ti né hë tahajaa panyyg hanäm do ÿ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bë h'yy kae had'yyt hë tan'oo bä. P'ooj ub dooh rahapëë

nä bä ta ti ky n'aa. ²⁶ Hỹĩ kä, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hã kametä däk P'op Hagä Do panyyg hanäm doo, sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do mejũũ do hyb n'aa, kaher'ood däk sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa hã, Kristo hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh hyb n'aa na-ããj né hẽ. ²⁷ Taw'ããts hẽ P'op Hagä Doo, sét hadoo do tak'ëp h'yy ganäng doo, ji j'aa etsëe had'yyt hẽ Jesus Kristo hyb n'aa. Yỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ. Jããm hẽ kä.

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 22 Nov 2019
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc